

Σοφοκλέους Αντιγόνη

Πρόλογος, στίχοι 1-99

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΝ. ὦ κοινὸν αὐτάδελφον Ἰσμήνης κάρα,
ἄρ' οἴσθ' ὅ τι Ζεὺς τῶν ἀπ' Οἰδίου κακῶν
ὁποῖον οὐχὶ νῶν ἔτι ζῶσιν **τελεῖ**;

Οὐδὲν γὰρ οὔτ' ἀλγαινὸν οὔτ' ἄτης ἄτερ
οὔτ' αἰσχρὸν οὔτ' ἄτιμον **ἔσθ'**, ὁποῖον οὐ
τῶν ὦν τε κάμων οὐκ **ὄπωπ'** ἐγὼ κακῶν.

5

Καὶ νῦν τί τοῦτ' αὖ **φασι** πανδήμῳ πόλει
κήρυγμα θεῖναι τὸν στρατηγὸν ἀρτίως;
Ἔχεις τι **κεισθήκουσας**; ἢ σε **λανθάνει**
πρὸς τοὺς φίλους στείχοντα τῶν ἐχθρῶν κακά; 10

ΙΣ. Ἔμοι μὲν οὐδεὶς μῦθος, Ἀντιγόνη, φίλων
οὔθ' ἠδὺς οὔτ' ἀλγαινὸς **ἴκετ'** ἐξ ὄτου
δυοῖν ἀδελφοῖν **ἔστερήθημεν** δύο,
μῆ θανόντοιν ἡμέρᾳ διπλῆ χερσί·
ἐπεὶ δὲ φρουδὸς **ἔστιν** Ἀργείων στρατὸς
ἐν νυκτὶ τῇ νῦν, οὐδὲν **οἶδ'** ὑπέρτερον,
οὔτ' εὐτυχοῦσα μᾶλλον οὔτ' ἀτωμένη.

15

ΑΝ. **Ἦδη** καλῶς, καὶ σ' ἐκτὸς αὐλείων πυλῶν
τοῦδ' οὔνεκ' **ἔξεπεμπον**, ὡς μόνη **κλύεις**.

ΙΣ. Τί δ' **ἔστι**; **δηλοῖς** γάρ τι καλχαίνουσ' ἔπος.

20

ΑΝ. Οὐ γὰρ τάφου νῶν τῷ κασιγνήτῳ Κρέων
τὸν μὲν **προτίσας**, τὸν δ' **ἀτιμάσας ἔχει**;
Ἐτεοκλέα μὲν, ὡς **λέγουσι**, σὺν δίκη
χρησθεὶς δικαίᾳ καὶ νόμῳ, κατὰ χθονὸς
ἔκρυψε τοῖς ἐνερθεν ἔντιμον νεκροῖς,
τὸν δ' ἀθλίως θανόντα Πολυνεῖκους νέκυν
ἀστοῖσι **φασιν** ἐκκεκηρῦχθαι τὸ μῆ
τάφῳ καλύψαι μηδὲ κωκυσαί τινα,
ἐὰν δ' ἄκλαυτον, ἄταφον, οἰωνοῖς γλυκὺν
θησαυρὸν εἰσορῶσι πρὸς χάριν βορᾶς.

25

30

Αντιγόνη του Σοφοκλή

Πρόλογος, στίχοι 1-99

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΑΝ. Ω, δικό μου πρόσωπο, αδελφικό, Ισμήνη μου,
τάχα **ξέρεις** να βρίσκεται κάποιο δεινό, απ' όσα
σκόρπισε ο Οιδίποδας, που να μην το **ἔστειλε**
ο Δίας σ' εμάς τις δυο που ζούμε ακόμη;
Γιατί δε **βρίσκεται** άλλο τίποτα, ούτε οδυνηρό
ούτε ξέχωρο από συμφορά ούτε ξεδιάντροπο ούτ'
ατιμωτικό, που να μην το **ἔχω δει** ανάμεσα στα δικά
σου και στα δικά μου βάσανα.

Και τώρα πάλι τι είναι αυτή η διαταγή που **λένε**
ότι διακήρυξε πριν από λίγο ο στρατηγός, σ'
ολόκληρη την πόλη; **Κατέχεις** κάτι; **Ἄκουσες**; Ἡ
σου **διαφεύγει** ότι δεινά που αρμόζουν σε εχθρούς
βαδίζουν προς τους αγαπητούς σου;

ΙΣ. Σ' εμένα καμιά είδηση δεν **ἔφτασε**, Αντιγόνη, για
τους αγαπημένους μας, ούτε ευχάριστη ούτε και
θλιβερή, αφότου οι δυο μας **στερηθήκαμε** τα δύο
αδέρφια μας, που σκοτώθηκαν την ίδια μέρα με
διπλό φονικό. Τώρα που άφαντος **ἔγινε** ο στρατός
των Αργείων μέσα στη νύχτα, τίποτε περισσότερο
δε **γνωρίζω**, ούτε ότι άλλαξε η τύχη μου προς το
καλύτερο ούτε ότι είμαι πιο συφοριασμένη.

ΑΝ. Το ἔξερα καλά. Γι' αυτό σε **κάλεσα** μπρος στις
αυλόπορτες, για να μ' **ακούσεις** μόνο εσύ.

ΙΣ. Τι **τρέχει**; Φαίνεται να σε **βασανίζει** κάποιος λόγος.

ΑΝ. Από τα δυο αδέρφια μας ο Κρέοντας τον έναν τον
κήδεψε με τιμή, τον άλλον όμως δεν τον **ατίμασε**;
Τον Ετεοκλή, καθώς **λένε**, αφού τον μεταχειρίστη-
κε με δίκαιο τρόπο και σύμφωνα με το έθιμο, τον
ἔκρυψε μέσα στη γη για να 'ναι τιμημένος ανάμε-
σα στους καταχθόνιους νεκρούς. Το πτώμα όμως
του Πολυνείκη, που σκοτώθηκε με τρόπο ελεεινό,
λένε ότι έχει διακηρυχθεί στους πολίτες κανείς να
μην το σκεπάσει με τάφο ούτε κανείς να το
θρηνησει, μα να το αφήσουν άκλαυτο και άταφο,
εύρημα ευχάριστο για τα όρνια που ψάχνουν για
τροφή.

Τοιαυτά **φασι** τὸν ἀγαθὸν Κρέοντα σοὶ
κάμοι, λέγω γὰρ κάμέ, κηρύξαντ' ἔχειν,
καὶ δεῦρο νεῖσθαι ταῦτα τοῖσι μὴ εἰδόσιν
σαφῆ προκηρύξοντα,

καὶ τὸ πρᾶγμ' ἄγειν

οὐχ ὡς παρ' οὐδέν, ἀλλ' ὅς ἂν τούτων τι **δρᾶ**, 35
φόνον προκείσθαι δημόλευστον ἐν πόλει.
Οὕτως **ἔχει** σοὶ ταῦτα, καὶ **δείξεις** τάχα
εἴτ' εὐγενῆς **πέφυκας**, εἴτ' ἐσθλῶν κακῆ.

ΙΣ. Τί δ', ὦ ταλαίφρον, εἰ τάδ' ἐν τούτοις, ἐγὼ
λύουσ' ἂν εἴθ' ἄπτουσα **προσθείμην** πλέον; 40

ΑΝ. Εἰ **ξυμπονήσεις** καὶ **ξυνεργάση** σκόπει.

ΙΣ. Ποῖόν τι κινδύνευμα; ποῖ γνώμης ποτ' εἶ;

ΑΝ. Εἰ τὸν νεκρὸν ξὺν τῆδε **κουφίεις** χερί.

ΙΣ. Ἦ γὰρ **νοεῖς** θάπτειν σφ' ἀπόρρητον πόλει;

ΑΝ. Τὸν γοῦν ἐμὸν καὶ τὸν σόν, ἦν σὺ μὴ **θέλης**, 45
ἀδελφόν· οὐ γὰρ δὴ προδοῦσ' **άλώσομαι**.

ΙΣ. Ἦ σχετλία, Κρέοντος ἀντειρηκότος;

ΑΝ. Ἄλλ' οὐδὲν αὐτῷ τῶν ἐμῶν μ' εἴργειν μέτα.

ΙΣ. Οἴμοι· **φρόνησον**, ὦ κασιγνήτη, πατῆρ
ὡς νῶν ἀπεχθῆς δυσκλεῆς τ' **ἀπώλετο**, 50
πρὸς αὐτοφώρων ἀμπλακημάτων διπλᾶς
ᾧψεις ἀράξας αὐτὸς αὐτουργῷ χερί·
ἔπειτα μήτηρ καὶ γυνή, διπλοῦν ἔπος,
πλεκταῖσιν ἀρτάναισι **λωβάται** βίον·
τρίτον δ' ἀδελφῷ δύο μίαν καθ' ἡμέραν 55
αὐτοκτονοῦντε τῷ ταλαιπῶρ μόνον
κοινὸν **κατειργάσαντ'** ἐπαλλήλοιν χεροῖν.
Νῦν δ' αὖ μόνον δὴ νῶ λειψιμμένα σκόπει
ὄσφ κάκιστ' **ὀλοόμεθ'**, εἰ νόμου βία
ψῆφον τυράννων ἢ κράτη **παρέξιμεν**. 60

Ἄλλ' ἐννοεῖν **χρῆ** τοῦτο μὲν γυναίχ' ὅτι
ἔφουμεν, ὡς πρὸς ἄνδρας οὐ μαχομένα·

Τέτοια πράγματα **λένε** ὅτι διακήρυξε ὁ καλὸς μας
ὁ Κρέοντας γιὰ σένα καὶ γιὰ μένα — λέω καὶ γιὰ
μένα... Κι ἐρχεται ἐδῶ γιὰ νὰ τὰ διαλαλήσει αὐτὰ
μπροστὰ σ' ὅσους δὲν τὰ γνωρίζουν, ὥστε νὰ
γίνουν ξεκάθαρα. Καὶ δε θεωρεῖ τὸ πρᾶγμα
ασήμαντο ἀλλὰ ὅποιος **διαπράξει** κάτι ἀπὸ αὐτὰ
τὸν περιμένει θάνατος με δημόσιο λιθοβολισμό
στην πόλη. Ἐτσι **έχουν** τὰ πράγματα γιὰ σένα, καὶ
σύντομα **θ' αποδείξεις** ἀν **εἶσαι** ἀντάξια τῆς γενιάς
σου ἢ καὶ ἀνάξια, παρότι ἀπὸ ευγενικῆ γενιά.

ΙΣ. Μα, δύστυχη, ἀν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, τι
παραπάνω **θα μπορούσα νὰ προσφέρω** ἐγώ,
λύνοντας ἢ δένοντας;

ΑΝ. **Σκέψου** ἀν **θα** με **βοηθήσεις** καὶ **θα συνεργαστεῖς**
μαζί μου.

ΙΣ. Ποιο τόλμημα νὰ σκεφτώ; Τι **έχεις** στο νοῦ σου;

ΑΝ. Ἀν **θα σηκώσεις** τὸν νεκρὸ μαζί μ' αὐτὸ τὸ χέρι.

ΙΣ. Πράγματι **σκέφτεσαι** νὰ θάψεις ἐκεῖνον, ἀν καὶ
ἀπαγορεύεται ρητὰ στους πολῖτες;

ΑΝ. Μάλιστα, τὸν δικό μου καὶ τὸν δικό σου, ἀν ἐσύ δε
θέλεις, ἀδελφό. Γιατί ἐγὼ δε **θα βρεθῶ** νὰ ἐχω
προδώσει.

ΙΣ. ὦ, κακόμοιρη, παρότι τὸ ἀπαγορεύει ὁ Κρέοντας;

ΑΝ. Δὲν ἔχει καμιά ἐξουσία αὐτὸς νὰ μ' ἐμποδίζει ἀπὸ
τοὺς δικούς μου.

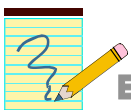
ΙΣ. Ἀλίμονο! **Σκέψου**, ἀδελφή μου, πόσο μισητὸς καὶ
ντροπιασμένος **χάθηκε** ὁ πατέρας μας, ἀφοῦ
μονάχος, με τὸ ἴδιο τοῦ το χέρι ξερίζωσε τὰ μάτια
του, μπρὸς στα ἀδικήματα που ὁ ἴδιος ἔφερε στο
φῶς. Ἐπειτα ἡ μητέρα καὶ γυναίκα του, διπλῆ
ονομασία, **καταστρέφει** τὴ ζωὴ τῆς με πλεχτές
θηλιές. Τρίτοι στη σειρά οἱ δυο ἀδελφοί μας, που
ἀλληλοσκοτώθηκαν οἱ κακόμοιροι μέσα σὲ μιὰ
μέρα, **δίνοντας** ἀμοιβαίῳ θάνατο ἀπὸ τὸ χέρι ὁ
ένας τοῦ ἄλλου. Καὶ τώρα, που ἀπομείναμε μόνες
μας, ἐμεῖς οἱ δυο, σκέψου πόσο ἀτιμωτικά **θα**
χαθούμε, ἀν παραβιάζοντας τὸ νόμο **παραβούμε**
τὴν ἀπόφαση ἢ τὴ βασιλικὴ ἐξουσία.

Ἀλλὰ **πρέπει** καὶ τούτο νὰ σκεφτούμε, ὅτι
γεννηθήκαμε γυναῖκες καὶ δὲν ἀρμόζει νὰ τὰ
βάζουμε με ἄντρες.

<p>ἔπειτα δ' οὔνεκ' ἀρχόμεσθ' ἐκ κρεισσόνων καὶ ταῦτ' ἀκούειν κᾶτι τῶνδ' ἀλγίονα. Ἐγὼ μὲν οὖν αἰτοῦσα τοὺς ὑπὸ χθονὸς ξύγγνοιαν ἴσχειν, ὡς βιάζομαι τάδε, τοῖς ἐν τέλει βεβῶσι πείσομαι· τὸ γὰρ περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα.</p>	65	<p>Ἐπειτα, αφού εξουσιαζόμαστε από πιο ισχυρούς, και σ' αυτά θα υπακούσουμε και σε ακόμη πιο ανυπόφορα από αυτά. Εγώ λοιπόν, ζητώντας από τους καταχθόνιους να με συγχωρήσουν, γιατί αναγκάζομαι σ' αυτά, θα υπακούσω σ' αυτούς που είναι στην εξουσία. Γιατί το να πράττει κανείς πράγματα ανώφελα δεν έχει καθόλου νόημα.</p>
<p>ΑΝ. Οὔτ' ἂν κελεύσαιμ' οὔτ' ἂν, εἰ θέλεις ἔτι πράσσειν, ἐμοῦ γ' ἂν ἡδέως δρώης μέτα. Ἄλλ' ἴσθ' ὁποῖά σοι δοκεῖ, κείνον δ' ἐγὼ θάψω· καλόν μοι τοῦτο ποιούση θανεῖν. Φίλη μετ' αὐτοῦ κείσομαι, φίλου μέτα, ὅσια πανουργήσασ'· ἐπεὶ πλείων χρόνος ὄν δεῖ μ' ἀρέσκειν τοῖς κάτω τῶν ἐνθάδε. Ἐκεῖ γὰρ ἀεὶ κείσομαι· σοὶ δ' εἰ δοκεῖ, τὰ τῶν θεῶν ἔντιμ' ἀτιμάσασ' ἔχε.</p>	70	<p>ΑΝ. Ούτε θα στο ζητούσα ούτε, ακόμη κι αν το θες να βοηθήσεις, δε θα συνεργαζόσουν ευχάριστα μαζί μου. Εσύ όμως πίστευε ὅ,τι νομίζεις. Εγώ θα πάω να θάψω εκείνον. Θα είναι ωραίο για μένα αφού το κάνω να πεθάνω. Αγαπημένη θα κείτομαι μαζί του, μαζί με αγαπημένο, έχοντας διαπράξει θεάρεστη παρανομία. Ἄλλωστε είναι πιο πολύς ο χρόνος που πρέπει να εἶμαι αρεστή στους κάτω παρά στους εδωπέρα. Γιατί εκεί θα κείτομαι για πάντα. Εσύ ὅμως, αν ἔτσι νομίζεις, περιφρόνα ὅσα τιμάνε οι Θεοί.</p>
<p>ΙΣ. Ἐγὼ μὲν οὐκ ἄτιμα ποιουῦμαι, τὸ δὲ βία πολιτῶν δρᾶν ἔφυν ἀμήχανος.</p>		<p>ΙΣ. Μα εγώ δεν τα περιφρονώ, ωστόσο μου είναι αδύνατο να πράξω με τη βία ενάντια στους πολίτες.</p>
<p>ΑΝ. Σὺ μὲν τάδ' ἂν προῦχοι'· ἐγὼ δὲ δὴ τάφον χώσουσ' ἀδελφῷ φιλιτάτῳ πορεύσομαι.</p>	80	<p>ΑΝ. Εσύ μπορείς να προβάλλεις αυτά. Εγώ όμως θα πάω να σκεπάσω με ταφή τον πολυαγαπημένο μου αδελφό.</p>
<p>ΙΣ. Οἴμοι ταλαίνης, ὡς ὑπερδέδοικά σου.</p>		<p>ΙΣ. Δυστυχισμένη, αλίμονο, πόσο τρέμω για σένα.</p>
<p>ΑΝ. Μὴ 'μοῦ προτάρβει· τὸν σὸν ἐξόρθου πότμον.</p>		<p>ΑΝ. Μην νοιάζεσαι για μένα. Φρόντιζε τη δική σου μοίρα.</p>
<p>ΙΣ. Ἄλλ' οὖν προμηνύσης γε τοῦτο μηδενὶ τοῦργον, κρυφῆ δὲ κεῦθε, σὺν δ' αὐτως ἐγώ. 85</p>	85	<p>ΙΣ. Αλλά τουλάχιστο μη φανερώσεις σε κανέναν από πριν αυτήν την πράξη, κράτα τη μυστική, το ίδιο θα κάνω κι εγώ.</p>
<p>ΑΝ. Οἴμοι, καταύδα· πολλὸν ἐχθίων ἔση σιγῶσ', ἐὰν μὴ πᾶσι κηρύξης τάδε.</p>		<p>ΑΝ. Αλίμονο, μαρτύρα με! Πολύ πιο μισητή θα είσαι αν σπατήσεις, αν τούτα εδώ δεν τα διαλαλήσεις σ' όλους.</p>
<p>ΙΣ. Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις.</p>		<p>ΙΣ. Ἐχεις ζεστή καρδιά για πράγματα ψυχρά.</p>
<p>ΑΝ. Ἄλλ' οἶδ' ἀρέσκουσ' οἷς μάλισθ' ἀδεῖν με χρή.</p>		<p>ΑΝ. Μα ξέρω να γίνομαι αρεστή σ' ὅσους προπάντων πρέπει να αρέσω.</p>
<p>ΙΣ. Εἰ καὶ δυνήση γ'· ἀλλ' ἀμηχάνων ἐρᾶς. 90</p>	90	<p>ΙΣ. Αν το μπορέσεις τελικά. Αλλά αγαπᾶς τα αδύνατα.</p>
<p>ΑΝ. Οὐκοῦν, ὅταν δὴ μὴ σθένω, πεπαύσομαι.</p>		<p>ΑΝ. Ὅχι βέβαια. Ὅταν πλέον δε θα μπορῶ, θα πάψω.</p>
<p>ΙΣ. Ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τἀμήχανα.</p>		<p>ΙΣ. Μα από εξαρχής δεν αρμόζει να κυνηγά κανείς τα αδύνατα.</p>

- ΑΝ. Εί ταῦτα **λέξεις, ἐχθαρῆ** μὲν ἐξ ἔμοῦ,
ἐχθρὰ δὲ τῷ θανόντι **προσκείση** δίκη.
Ἄλλ' **ἔα** με καὶ τὴν ἐξ ἔμοῦ δυσβουλίαν 95
παθεῖν τὸ δεινὸν τοῦτο· **πέισσομαι** γὰρ οὐ
τοσοῦτον οὐδὲν ὥστε μὴ οὐ καλῶς θανεῖν.
- ΙΣ. Ἄλλ' εἰ **δοκεῖ** σοι, **στείχε**· τοῦτο δ' **ἴσθ'**, ὅτι
ἄνους μὲν **ἔρχη**, τοῖς φίλοις δ' ὀρθῶς φίλη. 99

- ΑΝ. Αν τέτοια πρόκειται να πεις, θα γίνεις μισητή για
μένα και δίκαια θα σε μισήσει κι ο νεκρός. Ἄφησε
ωστόσο εμένα και τη δική μου στενοκεφαλιά να
πάθω αυτή τη συμφορά. Ἄλλωστε τίποτε τόσο
φοβερό δεν πρόκειται να πάθω, ὥστε να μην
πεθάνω με τρόπο ωραίο.
- ΙΣ. Εμπρός λοιπόν, αφού ἔτσι πιστεύεις, τράβα! Τοῦτο
μονάχα ξέρε, ὅτι ανόητη πηγαίνεις... μα για τους
αγαπημένους σου αληθινή αγαπημένη.

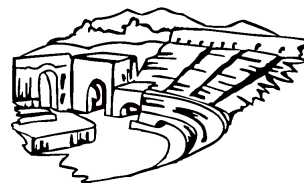

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τα σχόλια του βιβλίου ξεκινούν από τη σελίδα 143.

- ❶ Χαρακτηρίστε το πρόσωπο της Αντιγόνης με βάση τα πρώτα λόγια της (στίχοι 1-10). Ποια χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς της διαφαίνονται; (αξιοποιήστε και το σχόλιο 1 του βιβλίου)
- ❷ Πώς διαφαίνεται η προσωπικότητα της Ισμήνης με βάση τα πρώτα λόγια της (στίχοι 11-17); (αξιοποιήστε και το σχόλιο 11 του βιβλίου)
- ❸ Εξετάστε στους στίχους 18-23 τον τρόπο με τον οποίο ο ποιητής αποκαλύπτει στους θεατές την ψυχική κατάσταση της Αντιγόνης. (αξιοποιήστε τα σχόλια 18, 20, 21-22 του βιβλίου)
- ❹ Γιατί η Αντιγόνη αντιδρά τόσο έντονα στην απαγόρευση ταφής του Πολυνείκη, στους στίχους 21-38; (αξιοποιήστε και το σχόλιο 25 του βιβλίου)
- ❺ Στους στίχους 21-38 η Αντιγόνη φανερώνει ὅτι ἔχει ἤδη προβεί στις επιλογές της, ἀπέναντι στον Κρέοντα, την Ισμήνη και ἀπέναντι στον εαυτό της. Πώς φαίνεται αυτό; (αξιοποιήστε και τα σχόλια 31, 32 και 38)
- ❻ Η αντιπαράθεση των δύο ἀδελφών στους στίχους 39-48 οξύνει την ισχυρή αντίθεση των χαρακτήρων τους. Εξηγήστε την άποψη αυτή με βάση το κείμενο. (αξιοποιήστε και τα σχόλια 40-42 του βιβλίου)
- ❼ Με ποιους τρόπους προσπαθεί η Ισμήνη να μεταπείσει την Αντιγόνη και ταυτόχρονα να υπερασπίσει τη στάση της, στους στίχους 49-68; (αξιοποιήστε και το σχόλιο 65-68 του βιβλίου)

- ❸ Ποιους λόγους αντιπαρατάσσει η Αντιγόνη στις προφάσεις της Ισμήνης και πώς διαμορφώνεται η στάση της ἀπέναντί της (στίχοι 69-77); (αξιοποιήστε και τα σχόλια 69-77 του βιβλίου)
 - ❹ Στους στίχους 82-87 η Ισμήνη προτρέπει την Αντιγόνη να κρατήσει την πράξη της κρυφή, εκείνη όμως αρνείται. Σχολιάστε το σημείο αυτό του δράματος. (αξιοποιήστε και τα σχόλια 82-87 του βιβλίου)
- ❶ Διαφαίνεται ἤδη ἀπὸ τον Πρόλογο ο βασικός ἄξονας πάνω στον οποίο θα οργανωθεί η εξέλιξη της τραγωδίας; Δικαιολογήστε την ἀπάντησή σας.
 - ❷ Ποιοι θεωρεῖτε ὅτι εἶναι οἱ λόγοι που ὠθησαν τον ποιητή να ξεκινήσει την τραγωδία με την αντιπαράθεση των δύο ἀδελφών;
 - ❸ Ο Κρέων στον Πρόλογο μοιάζει να εἶναι παρών, αν και δεν παρουσιάζεται στη σκηνή. Πώς προβάλλεται η παρουσία του και ποια χαρακτηριστικά ἀποδίδονται σ' αυτόν;
 - ❹ Ποια συναισθήματα προκαλεί στους θεατές ο Πρόλογος;

Σοφοκλέους Αντιγόνη

Α' Επεισόδιο, στίχοι 162-331

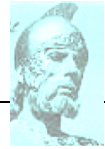

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

<p>ΚΡ. Παῦσαι, πρὶν ὀργῆς κάμῃ μεστῶσαι λέγων, 280 μὴ ῥευρεθῆς ἄνους τε καὶ γέρων ἅμα. Λέγεις γὰρ οὐκ ἀνεκτὰ δαίμονας λέγων πρόνοιαν ἴσχειν τοῦδε τοῦ νεκροῦ πέρι. Πότερον ὑπερτιμῶντες ὡς εὐεργέτην ἔκρυπτον αὐτόν, ὅστις ἀμφικίονας 285 ναοὺς πυρώσων ἦλθε κἀναθήματα καὶ γῆν ἐκείνων καὶ νόμους διασκεδῶν; ἢ τοὺς κακοὺς τιμῶντας εἰσορᾷς θεοῦς; Οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ ταῦτα καὶ πάλαι πόλεως ἄνδρες μόλις φέροντες ἐρρόθουν ἐμοὶ 290 κρυφῆ, κάρα σείοντες, οὐδ' ὑπὸ ζυγῷ λόφον δικαίως εἶχον, ὡς στέργειν ἐμέ. Ἐκ τῶνδε τούτους ἐξεπίσταμαι καλῶς παρηγμένους μισθοῖσιν εἰργάσθαι τάδε.</p> <p>Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισιν οἶον ἄργυρος 295 κακὸν νόμισμ' ἔβλαστε· τοῦτο καὶ πόλεις πορθεῖ, τόδ' ἄνδρας ἐξανίστησιν δόμων τόδ' ἐκδιδάσκει καὶ παραλλάσσει φρένας χρηστὰς πρὸς αἰσχρὰ πράγμαθ' ἴστασθαι βροτῶν</p> <p>πανουργίας δ' ἔδειξεν ἀνθρώποις ἔχειν 300 καὶ παντὸς ἔργου δυσσέβειαν εἰδέναι. Ὅσοι δὲ μισθαρνοῦντες ἦνυσαν τάδε, χρόνῳ ποτ' ἔξπραξαν ὡς δοῦναι δίκην.</p> <p>Ἄλλ' εἶπερ ἴσχει Ζεὺς ἔτ' ἐξ ἐμοῦ σέβας 305 εὐ τοῦτ' ἐπίστασ', ὄρκιος δὲ σοι λέγω, εἰ μὴ τὸν αὐτόχειρα τοῦδε τοῦ τάφου εὐρόντες ἐκφανεῖτ', ἐς ὄφθαλμοὺς ἐμούς, οὐχ ὑμῖν Ἄιδης μόνος ἀρκέσει, πρὶν ἂν ζῶντες κρεμαστοὶ τήνδε δηλώσηθ' ὕβριν, 310 ἴν' εἰδότες τὸ κέρδος ἔνθεν οἰστέον τὸ λοιπὸν ἀρπάζητε, καὶ μάθηθ' ὅτι οὐκ ἐξ ἅπαντος δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν.</p>	
--	--

Αντιγόνη του Σοφοκλή

Α' Επεισόδιο, στίχοι 162-331

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

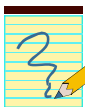
<p>ΚΡ. Πάψε, προτού με γεμίσεις θυμό με τα λόγια σου, 280 μήπως βρεθείς ανόητος, παρότι γέροντας συνάμα! Γιατί λες απαράδεκτα πράγματα, όταν λες ότι οι θεοί φροντίζουν γι' αυτόν τον πεθαμένο. Ποιο από τα δύο ισχύει, επειδή τον τιμούν ως ευεργέτη κάλυψαν (με χώμα) αυτόν που ήρθε να πυρπολήσει τους περιστυλους ναούς και τα αναθήματά τους, (να ερημώσει) τη δική τους γη και να καταλύσει τους νόμους; Ή μήπως βλέπεις οι θεοί να τιμούν τους αχρείους; Δεν είναι δυνατό! Αντίθετα, κάποιοι πολίτες, που από την πρώτη στιγμή μόλις που ανέχονταν τη διαταγή μου, μουρμούριζαν εναντίον μου κρυφά, κουνώντας το κεφάλι, ούτε έβραζαν υπάκουα τον τράχηλο κάτω από το ζυγό, καθώς ορίζει ο νόμος, ώστε να πειθαρχήσουν σ' εμένα. Από τούτους ξέρω πολύ καλά ότι κι αυτοί, παρασυρμένοι με χρήματα, τα σκάρωσαν αυτά. Γιατί κανένας θεσμός δε ξεφύτρωσε στους ανθρώπους τόσο αχρείος όσο το χρήμα. Αυτό και πόλεις κυριεύει... Αυτό ξεσηκώνει τους άντρες από τα σπίτια... Αυτό μαυλίζει και διαστρέφει τις δίκαιες γνώμες των ανθρώπων ώστε να στρέφονται σε πράξεις αισχρές! Και έδειξε στους ανθρώπους τα φερσίματα της απατεωνιάς και τη γνώση κάθε πρόστυχης πράξης. Όσοι βέβαια δωροδοκήθηκαν και σκάρωσαν ετούτα, έπραξαν έτσι ώστε με το χρόνο να τιμωρηθούν. Αν όμως συνεχίζω ακόμη να σέβομαι το Θεό, ξέρε το πολύ καλά, με όρκο σου το λέω: αν δε βρείτε και δε φανερώσετε μπροστά στα μάτια μου το δράστη ετούτης της ταφής, δε θα 'ναι αρκετός για σας μονάχα ο θάνατος, προτού ακόμη ζωντανοί στο ικρίωμα ομολογήσετε αυτή την ατιμία. Για να αρπάζετε στο εξής το κέρδος, αφού μάθετε πούθε πρέπει να το ζητάτε. Και για να καταλάβετε ότι δεν πρέπει ν' αγαπάτε το κέρδος απ' όπου κι αν προέρχεται.</p>	
--	--

Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχροῶν λημμάτων τοὺς πλείονας
ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένους.

- ΦΥ Εἰπεῖν δὲ δῶσεις, ἢ στραφεῖς οὕτως ἴω; 315
- ΚΡ Οὐκ οἶσθα καὶ νῦν ὡς ἀνιαρῶς λέγεις;
ΦΥ Ἐν τοῖσιν ὡσὶν ἢ ἔπι τῇ ψυχῇ δάκνη;
ΚΡ Τὶ δὲ ρυθμίζεις τὴν ἐμὴν λύπην ὅπου;
ΦΥ Ὅ δρῶν σ' ἀνιᾶ τὰς φρένας, τὰ δ' ὦτ' ἐγώ.
- ΚΡ Οἶμ' ὡς λάλημα δῆλον ἐκπεφυκὸς εἶ. 320
ΦΥ Οὐκουν τὸ γ' ἔργον τοῦτο ποιήσας ποτέ.
ΚΡ Καὶ ταῦτ' ἐπ' ἀργύρω γε τὴν ψυχὴν προδούς.
ΦΥ Φεῦ· ἢ δεινόν, ᾧ δοκεῖ γε, καὶ ψευδῆ δοκεῖν.
- ΚΡ Κόμπευέ νυν τὴν δόξαν· εἰ δὲ ταῦτα μὴ
φανεῖτέ μοι τοὺς δρῶντας, ἐξερεῖθ' ὅτι 325
τὰ δειλὰ κέρδη πημονὰς ἐργάζεται.
- ΦΥ Ἄλλ' εὐρεθεῖη μὲν μάλιστ'· ἐὰν δὲ τοι
ληφθῆτε καὶ μὴ, τοῦτο γὰρ τύχη κρινεῖ,
οὐκ ἔσθ' ὅπως ὄψει σὺ δεῦρ' ἐλθόντα με.
Καὶ νῦν γὰρ ἐκτὸς ἐλπίδος γνώμης τ' ἐμῆς 330
σωθεῖς ὀφείλω τοῖς θεοῖς πολλὴν χάριν.

Γιατί θα δεις οι περισσότεροι να έχουν
καταστραφεί από τα άνομα κέρδη παρά να έχουν
σωθεί.

- ΦΥ Θα με αφήσεις να μιλήσω ή να το στρίβω όπως
είμαι και να φεύγω;
ΚΡ Δεν το νιώθεις ότι και τώρα ανυπόφορα μιλάς;
ΦΥ Τ' αφτιά σου ή η ψυχή σε πονάει;
ΚΡ Τι πας να βρεις πούθ' έρχεται ο θυμός μου;
ΦΥ Ο δράστης ταραζει το λογικό σου, εγώ μόνο τ'
αφτιά σου.
ΚΡ Ωχού, πόσο φλύαρος φαίνεσαι από φυσικού σου.
ΦΥ Μα σε καμιά περίπτωση δεν το 'κανα εγώ αυτό.
ΚΡ Και βέβαια, αφού πρώτα πούλησες την ψυχή σου.
ΦΥ Αλίμονο! Αλήθεια, είναι τρομερό εκείνος που
γνωματεύει να' χει ψεύτικες γνώμες.
ΚΡ Κάνε μου τώρα τον έξυπνο με τη γνώμη... Αν όμως
δε μου αποκαλύψετε αυτούς που τα έπραξαν αυτά,
θα ομολογήσετε ότι τα ανέντιμα κέρδη σέρνουν
συμφορές.
ΦΥ Μακάρι να βρεθεί χίλιες φορές! Είτε όμως πιαστεί
είτε και όχι — ετούτο θα το κρίνει η τύχη —, δεν
πρόκειται να με ξαναδείς να πατάω το πόδι μου
εδώ. Γιατί και τώρα που σώθηκα δίχως να το
ελπιζω και να το πιστεύω, χρωστάω στους θεούς
μεγάλη ευγνωμοσύνη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τα σχόλια του βιβλίου ξεκινούν από τη σελίδα 149.

- ❶ Στην **A' σκηνή** κυριαρχεί το πρόσωπο του Κρέοντα. Πώς διαγράφεται το ήθος του μέσα από τις πολιτικές του διακηρύξεις (στίχοι 175-190);
- ❷ Ποιοι οι λόγοι που επιβάλλουν, κατά την άποψη του Κρέοντα, το διάταγμα που ανακοινώνει (στίχοι 192-210); Κατά πόσο είναι ισχυροί;
- ❸ Πώς διαφαίνεται η στάση του Χορού απέναντι στη νέα εξουσία και τις αποφάσεις της (στίχοι 155-161 και 211-220).
- ❹ Η παρουσία του Φύλακα στη **B' σκηνή** επιφέρει ανατροπές και νέες αντιθέσεις στο έργο: στο ύφος, στο ήθος, στην ουσία του έργου (στίχοι 223-243). Εξηγήστε την άποψη αυτή (σχόλια 223-247).
- ❺ Ποια σκοπιμότητα εξυπηρετεί η διήγηση του Φύλακα όσον αφορά την οικονομία του έργου και την ανάδειξη των προσώπων που εμπλέκονται στην τραγωδία;
- ❻ Τόσο στα λόγια του Φύλακα (στ. 249-258) όσο και στα λόγια του Χορού (στ. 278-279) διακρίνουμε έμμεση αποδοκμασία της απόφασης του Κρέοντα. Εντοπίστε και εξηγήστε τα σχετικά χωρία.

- ❶ Ο Κρέων απορρίπτει με τρόπο σκαιό την εκδοχή η ταφή να οφείλεται σε θεϊκή ενέργεια. Ποιους λόγους επικαλείται;
- ❷ Προς ποια κατεύθυνση στρέφονται οι υποψίες του Κρέοντα για τους υπεύθυνους της ταφής; Συνδυάστε την αντίδρασή του με την απαίτηση της Αντιγόνης να μαρτυρήσει η Ισμήνη την πράξη της (στ. 86-87).
- ❸ Στην αντίδραση του Κρέοντα διαφαίνεται εντονότερα η τραγική ειρωνεία. Εντοπίστε τα σημεία που σχηματίζεται και εξηγήστε το νόημά της.
- ❹
- ❺ Ποια είναι η διάρθρωση του λόγου του Κρέοντα και ποια σκοπιμότητα εξυπηρετεί; (σχόλιο 207-210)
- ❻ Γιατί ο ποιητής επαναλαμβάνει το κήρυγμα του Κρέοντα, που είναι γνωστό από τον Πρόλογο;
- ❼ Τι νόημα έχει ο τρόπος της ταφής, όπως περιγράφεται από τον Φύλακα;
- ❽ Ποια είναι η ψυχική κατάσταση του Κρέοντα, μετά την αγγελία του Φύλακα, και σε ποια σημεία του κειμένου φαίνεται;
- ❾ Ο Κρέων εξαπολύει στη σκηνή αυτή ένα κατηγορητήριο κατά του χρήματος. Ποιες είναι οι απόψεις του και κατά πόσο είναι σωστές;

Σοφοκλέους Αντιγόνη

Επεισόδιο Β', στίχοι 441-560

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- ΚΡ. Σὲ δὴ, τὴν νεύουσαν εἰς πέδον κάρᾳ,
φῆς, ἢ καταρνήῃ μὴ δεδρακέναί τ᾽ ἄδε;
- ΑΝ. Καὶ φημὶ δρᾶσαι κούκ ἀπαρνούμαι τὸ μή.
- ΚΡ. Σὺ μὲν κομίζοις ἂν σεαυτὸν ἦ θέλεις,
ἔξω βαρείας αἰτίας ἐλεύθερον· 445
σὺ δ' εἶπέ μοι μὴ μῆκος, ἀλλὰ συντόμως,
ἦδησθα κηρυχθέντα μὴ πράσσειν τ᾽ ἄδε;
- ΑΝ. Ἦϊδη· τί δ' οὐκ ἔμελλον; ἐμφανῆ γὰρ ἦν.
- ΚΡ. Καὶ δῆτ' ἐτόλμας τούσδ' ὑπερβαίνειν νόμους;
- ΑΝ. Οὐ γὰρ τί μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τ᾽ ἄδε, 450
οὐδ' ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη
τοιούσδ' ἐν ἀνθρώποισιν ὤρισεν νόμους,
οὐδὲ σθένειν τοσοῦτον ὤομην τὰ σὰ
κηρύγμαθ' ὥστ' ἄγραπτα κάσφαλῆ θεῶν
νόμιμα δύνασθαι θνητὸν ὄνθ' ὑπερδραμεῖν. 455
Οὐ γὰρ τι νῦν γε κάχθές, ἀλλ' αἰεί ποτε
ζῆ ταῦτα, κούδεῖς οἶδεν ἐξ ὄτου φάνη.
Τούτων ἐγὼ οὐκ ἔμελλον, ἀνδρὸς οὐδενὸς
φρόνημα δεῖσασ', ἐν θεοῖσι τὴν δίκην
δώσειν· θανουμένη γὰρ ἐξῆδη, τί δ' οὐ; 460
κεῖ μὴ σὺ προὔκηρυξας. Εἰ δὲ τοῦ χρόνου
πρόσθεν θανοῦμαι, κέρδος αὐτ' ἐγὼ λέγω·
ὅστις γὰρ ἐν πολλοῖσιν ὡς ἐγὼ κακοῖς
ζῆ, πῶς ὄδ' οὐχὶ κατθανῶν κέρδος φέρει;
Οὕτως ἔμοιγε τοῦδε τοῦ μόρου τυχεῖν 465
παρ' οὐδὲν ἄλγος· ἀλλ' ἂν, εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς
μητρὸς θανόντ' ἄθαπτον ἠνσχόμην νέκυν,
κεῖνοις ἂν ἤλγουν· τοῖσδε δ' οὐκ ἀλγύνομαι.
Σοὶ δ' εἰ δοκῶ νῦν μῶρα δρῶσα τυγχάνειν,
σχεδὸν τι μῶρω μωρίαν ὀφλισκάνω. 470
- ΧΟ. Δηλοῖ τὸ γέννημ' ὦμόν ἐξ ὦμου πατρὸς
τῆς παιδός· εἴκειν δ' οὐκ ἐπίσταται κακοῖς.
- ΚΡ. Ἄλλ' ἴσθι τοι τὰ σκληρ᾽ ἄγαν φρονήματα
πίπτειν μάλιστα, καὶ τὸν ἐγκρατέστατον
σίδηρον ὀπτὸν ἐκ πυρὸς περισκελῆ 475
θραυσθέντα καὶ ῥαγέντα πλεῖστ' ἂν εἰσίδοις.

Αντιγόνη του Σοφοκλή

Επεισόδιο Β', στίχοι 441-560

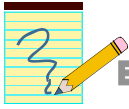
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

- ΚΡ. Σε σένα (μιλάω), σε σένα που σκύβεις κάτω το κεφάλι. Ομολογείς ή αρνείσαι ότι τα έπραξες αυτά;
- ΑΝ. Και ομολογώ ότι τα έπραξα και δεν το αρνούμαι.
- ΚΡ. Εσύ μπορείς να πας όπου θέλεις, εντελώς απαλλαγμένος από τη βαριά κατηγορία. Εσύ όμως πες μου, όχι με φλυαρίες αλλά σύντομα, γνώριζες ότι είχε ανακοινωθεί να μην τα τα διαπράξει κανείς αυτά;
- ΑΝ. Το 'ξερα! Πώς ήταν δυνατό να μην το ξέρω; Αφού ήταν φανερό.
- ΚΡ. Και τόλμησες λοιπόν να παραβείς αυτούς εδώ τους νόμους;
- ΑΝ. (Ναι, τόλμησα!) Γιατί δεν ήταν ο Δίας εκείνος που τα διακήρυξε αυτά ούτε η Δικαιοσύνη, η συγκάτοικος των θεών του Κάτω Κόσμου, όρισε τέτοιους νόμους στους ανθρώπους ούτε και σκέφτηκα ότι τα δικά σου διαγγέλματα έχουν τόση δύναμη, ώστε να μπορείς εσύ, αν και θνητός, να ξεπεράσεις τους άγραφους και απαραβίαστους νόμους των θεών. Γιατί αυτά δεν ισχύουν από σήμερα και εχθές αλλά από πάντα, και κανείς δεν ξέρει από πότε φάνηκαν. Ούτε και σκόπευα εγώ, επειδή τάχα φοβήθηκα τη γνώμη κάποιου άνδρα, να δώσω λόγο μπροστά στους θεούς. Ότι θα πεθάνω το γνώριζα καλά. Πώς όχι; Ακόμη κι αν εσύ δεν το 'χες προκηρύξει. Αν ωστόσο πεθάνω πριν την ώρα μου, αυτό το λογαριάζω για κέρδος. Γιατί όποιος ζει μέσα σε πλήθος συμφορές, όπως εγώ, πώς να μη βγει κερδισμένος σαν πεθάνει; Έτσι για μένα δεν είναι καθόλου οδυνηρό να υποστώ αυτή τη μοίρα. Αν όμως ανεχόμουνα μετά τον θάνατό του να μένει άταφος ένας νεκρός από την ίδια μου τη μάνα, για εκείνο θα πονούσα. Μ' ετούτα όμως δε στενοχωριέμαι. Κι αν τώρα σου φαίνομαι να φέρομαι ανόητα, είναι σαν ένας ανόητος να πιστεύει για ανόητο κάποιον άλλο.
- ΧΟ. Σκληρό δείχνει το φρόνημα της κόρης, από σκληρό πατέρα. Δεν ξέρει να δίνει τόπο μπροστά στα δεινά.
- ΚΡ. Αλλά μάθε ότι τα πιο αλύγιστα φρονήματα συχνά ξεπέφτουν — ακόμη και το ανθεκτικότερο σιδερικό, μόλις πυρακτωθεί και γίνεται άκαμπτο, θα δεις πολύ συχνά να σπάει και να ραγίζει.

Σμικρῷ χαλινῷ δ' οἶδα τοὺς θυμουμένους ἵππους καταρτυθέντας· οὐ γὰρ ἐκπέλει φρονεῖν μέγ' ὅστις δοῦλός ἐστι τῶν πέλας. Αὕτη δ' ὑβρίζειν μὲν τότε' ἐξηπίστατο, νόμους ὑπερβαίνουσα τοὺς προκειμένους· ὑβρις δ', ἐπεὶ δέδρακεν, ἦδε δευτέρα, τούτοις ἐπαυχεῖν καὶ δεδρακυῖαν γελᾶν. Ἦ νῦν ἐγὼ μὲν οὐκ ἀνήρ, αὕτη δ' ἀνήρ, εἰ ταῦτ' ἀνατὶ τῆδε κείσεται κράτη. Ἄλλ' εἴτ' ἀδελφῆς εἴθ' ὀμαιμονεστέρα τοῦ παντός ἡμῖν Ζηγὸς Ἐρκειοῦ κυρεῖ, αὐτὴ τε χῆ ξύναιμος οὐκ ἀλύξετον μόρου κακίστου· καὶ γὰρ οὖν κείνην ἴσον ἐπαιτῶμαι τοῦδε βουλευοῖσι τάφου. Καὶ νιν καλεῖτ' ἔσω γὰρ εἶδον ἀρτίως λυσσῶσαν αὐτὴν οὐδ' ἐπήβολον φρενῶν. Φιλεῖ δ' ὁ θυμὸς πρόσθεν ἠρήσθαι κλοπεύς τῶν μηδὲν ὀρθῶς ἐν σκότῳ τεχνωμένων. Μισῶ γε μέντοι χῶταν ἐν κακοῖσί τις ἀλοὺς ἔπειτα τοῦτο καλλύνειν θέλη.	480	Καὶ ξέρω ὅτι τα ἀγριεμένα ἀλογα δαμάζονται με κοντὸ χαλινάρι. Γιατί δεν επιτρέπεται να μεγαλοπιάνεται ὅποιος εἶναι υποτελής στους ἄλλους. Ετοῦτη ἤξερε καλά να ξιπάζεται τότε, ὅταν παραβίαζε τους νόμους που ισχύουν. Κι αφοῦ το ἐπράξε, να τώρα δεύτερη ξιπασία, να καυχίεται γι' αὐτὸ και να χλευάζει για το κατόρθωμά της. Αλήθεια, δεν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀντρας, αὐτὴ θα εἶναι ἀντρας, αν τα κατορθώματά της μείνουν ατιμώρητα. Ὅμως εἴτε τυχαίνει να ἴναι κόρη της ἀδερφῆς μου εἴτε η κοντινότερη ἀπ' ὅσους ὁ θεὸς της συγγένειας σκεπάξει, η ἴδια αὐτὴ και η ἀδερφῆ της δε θα ξεφύγουν ἀπὸ τον χειρότερο θάνατο. Γιατί κι ἐκεῖνη ἐξίσου την κατηγορῶ ὅτι σχεδίασε ετοῦτη την ταφή. Φωνάξτε τη κι ἐκεῖνη! Μόλις πριν ἀπὸ λίγο την εἶδα μέσα να χτυπιέται σα λυσσασμένη και να ἔχει χάσει το μυαλό της. Ὅσων η ψυχὴ μηχανεύεται ἀνομίες μες στο σκοτάδι, συνήθως συλλαμβάνεται στα φανερά ως ἔνοχη. Απεχθάνομαι ὁμως, ὅταν συλληφθεῖ κάποιος να διαπράττει κακουργήματα, ἐπειτα να ἐπιζητᾶ αὐτὸ να το ωραιοποιεῖ.
ΑΝ. Θέλεις τι μείζον ἢ κατακτεῖναί μ' ἐλών; ΚΡ. Ἐγὼ μὲν οὐδέν· τοῦτ' ἔχων ἅπαντ' ἔχω. ΑΝ. Τί δῆτα μέλλεις; ὡς ἐμοὶ τῶν σῶν λόγων ἀρεστὸν οὐδέν, μῆδ' ἀρεσθεῖη ποτέ, οὔτω δὲ καὶ σοὶ τὰμ' ἀφανδάνοντ' ἔφυ. Καίτοι πόθεν κλέος γ' ἂν εὐκλεέστερον κατέσχον ἢ τὸν αὐτάδελφον ἐν τάφῳ τιθεῖσα; τούτοις τοῦτο πᾶσιν ἀνδάνειν λέγοιτ' ἂν, εἰ μὴ γλῶσσαν ἐγκλήοι φόβος. Ἄλλ' ἢ τυραννὶς πολλὰ τ' ἄλλ' εὐδαιμονεῖ κάξεσιν αὐτῆ δρᾶν λέγειν θ' ἂ βούλεται.	485	ΑΝ. Τι περισσότερο ζητᾶς ἀπὸ το να με σκοτώσεις, τώρα που με συνέλαβες; ΚΡ. Εγὼ τίποτα. Τώρα που ἔχω αὐτὸ, ἔχω τα πάντα. ΑΝ. Γιατί λοιπὸν ἀργεῖς; Τίποτε στα λόγια σου που να μου ἀρέσει, και μακάρι να μη μου ἀρέσει ποτέ! Ἔτσι και τα δικά μου λόγια ἀπαῖσια σου μοιάζουν. Ὡστόσο, πῶς θ' ἀποκτούσα φήμη ἐνδοξότερη παρὰ κηδεύοντας τον ἀδερφὸ μου; Ὅλοι αὐτοὶ θα ομολογούσαν ὅτι το ἐπιδοκιμάζουν, αν δε σφάλιζε τη γλῶσσα τους ὁ φόβος. Ἀλλὰ η τυραννία ἔχει πολλὰ πλεονεκτήματα και μπορεῖ να κάνει και να λέει αὐτὰ που θέλει.
ΚΡ. Σὺ τοῦτο μούνη τῶνδε Καδμείων ὄρᾳς. ΑΝ. Ὅρῳσι χοῦτοι· σοὶ δ' ὑπίλλουσι στόμα. ΚΡ. Σὺ δ' οὐκ ἐπαίδῃ, τῶνδε χωρὶς εἰ φρονεῖς;	490	ΚΡ. Εσὺ μόνη ἀπὸ τούτους τους Καδμείους το βλέπεις αὐτὸ. ΑΝ. Το βλέπουν κι αὐτοί· ἀλλὰ για χάρη σου κλείνουν το στόμα. ΚΡ. Δε ντρέπεσαι λοιπὸν, αν σκέφτεσαι ἀλλιῶτικα ἀπὸ τούτους;
ΑΝ. Οὐδέν γὰρ αἰσχρὸν τοὺς ὁμοσπλάγχθους σέβειν. ΚΡ. Οὐκουν ὄμαιμος χῶ καταναντίον θανάων; ΑΝ. Ὅμαιμος ἐκ μῆς τε καὶ ταύτου πατρός. ΚΡ. Πῶς δῆτ' ἐκείνῳ δυσσεβῆ τιμᾶς χάριν; ΑΝ. Οὐ μαρτυρήσει ταῦθ' ὁ κατθανῶν νέκυς.	495	ΑΝ. Δεν εἶναι αἰσχρὸ να τιμᾶ κανεὶς το αἷμα του. ΚΡ. Μήπως δεν ἦταν αἷμα σου κι ἐκεῖνος που πέθανε πολεμώντας τον; ΑΝ. Αἷμα μου ἦταν, ἀπὸ μια μάνα κι ἀπὸ τον ἴδιο πατέρα. ΚΡ. Πῶς λοιπὸν προσφέρεις τιμές που εἶναι προσβολὴ για ἐκεῖνον; ΑΝ. Δε θα συμφωνήσει μ' αὐτὰ πεθαμένος.
	500	
	505	
	510	
	515	

- KP. Εἴ τοί σφε τιμᾶς ἐξ ἴσου τῷ δυσσεβεῖ.
 AN. Οὐ γάρ τι δούλος, ἀλλ' ἀδελφὸς ὤλετο.
 KP. Πορθῶν δὲ τήνδε γῆν· ὁ δ' ἀντιστὰς ὕπερ.
 AN. Ὅμως ὁ γ' Ἄιδης τοὺς νόμους ἴσους ποθεῖ.
 KP. Ἄλλ' οὐχ ὁ χρηστός τῷ κακῷ λαχεῖν ἴσος. 520
 AN. Τίς οἶδεν εἰ κάτωθεν εὐαγῆ τάδε;
 KP. Οὔτοι ποθ' οὐχθρός, οὐδ' ὅταν θάνῃ, φίλος.
 AN. Οὔτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν.
 KP. Κάτω νῦν ἔλθοῦσ', εἰ φιλητέον, φίλει
 κείνους· ἐμοῦ δὲ ζώντος οὐκ ἄρξει γυνή. 525
- XO. Καὶ μὴν πρὸ πυλῶν ἦδ' Ἰσμήνη,
 φιλάδελφα κάτω δάκρυ' εἰβομένη·
 νεφέλη δ' ὀφρύων ὕπερ αἱματόεν
 ῥέθος αἰσχύνει,
 τέγγουσ' εὐῶπα παρειάν. 530
 KP. Σὺ δ', ἢ κατ' οἴκους ὡς ἔχιδ' ὑφειμένη
 λήθουσά μ' ἐξέπινες, οὐδ' ἐμάνθανον
 τρέφων δὴ ἅτα κάπαναστάσεις θρόνων,
 φέρ' εἰπὲ δὴ μοι, καὶ σὺ τοῦδε τοῦ τάφου
 φήσεις μετασχεῖν, ἢ ἔξομῃ τὸ μὴ εἰδέναι; 535
 IS. Δέδρακα τοῦργον, εἶπερ ἦδ' ὁμορροθεῖ,
 καὶ ξυμμετίσχω καὶ φέρω τῆς αἰτίας.
 AN. Ἄλλ' οὐκ ἔάσει τοῦτό γ' ἡ δίκη σ', ἐπεὶ
 οὔτ' ἠθέλησας οὔτ' ἐγὼ κοινωσάμην.
 IS. Ἄλλ' ἐν κακοῖς τοῖς σοῖσιν οὐκ αἰσχύνομαι 540
 ξύμπλουν ἐμαυτὴν τοῦ πάθους ποιουμένη.
 AN. Ἦν τοῦργον Ἄιδης χοῖ κάτω ξυνίστορες·
 λόγοις δ' ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην.
 IS. Μῆτοι, κασιγνήτη, μ' ἀτιμάσης τὸ μὴ οὐ
 θανεῖν τε σὺν σοὶ τὸν θανόντα θ' ἀγνίσαι. 545
 AN. Μὴ μοι θάνης σὺ κοινά, μηδ' ἄ μὴ ἴγιες
 ποιού σεαυτῆς· ἀρκέσω θνήσκουσ' ἐγώ.
 IS. Καὶ τίς βίος μοι σοῦ λελειμμένη φίλος;
 AN. Κρέοντ' ἐρώτα· τοῦδε γὰρ σὺ κηδεμών.
 IS. Τί ταῦτ' ἀνίῃς μ' οὐδὲν ὠφελουμένη; 550
 AN. Ἀλγοῦσα μὲν δῆτ', εἰ γέλωτ' ἐν σοὶ γελῶ.
 IS. Τί δῆτ' ἂν ἀλλὰ νῦν σ' ἔτ' ὠφελοῖμ' ἐγώ;
 AN. Σῶσον σεαυτὴν· οὐ φθονῶ σ' ὑπεκφυγεῖν.
 IS. Οἴμοι τάλαινα, κάμπλάκω τοῦ σοῦ μόρου;
- KP. (Ὅχι,) ἀν τον τιμᾶς εξίσου με τον ασεβή.
 AN. Γιατί δε χάθηκε δούλος αλλά αδελφός.
 KP. Κατακτητής όμως αυτής της χώρας. Ο άλλος
 υπερασπιστής της.
 AN. Ο Άδης πάντως επιθυμεί τους ίδιους νόμους.
 KP. Αλλά ο ηθικός δεν μπορεί να εξισώνεται με τον
 ανήθικο.
 AN. Ποιος ξέρει αν αυτά είναι καλοδεχούμενα στον
 κάτω κόσμο;
 KP. Ποτέ ο εχθρός δε θα 'ναι αγαπητός, ούτε κι όταν
 πεθάνει.
 AN. Δε γεννήθηκα για να συμμερίζομαι το μίσος αλλά
 για την αγάπη.
 KP. Τράβα τώρα στην κόλαση, αν πρέπει ν' αγαπάς, κι
 αγάπα εκείνους. Όσο όμως εγώ ζω, γυναίκα δε θα
 διατάξει.
 XO. Αλλά νάτη, (φάνηκε) μπροστά στις πύλες η Ισμήνη,
 δάκρυα σταλάζοντας από αγάπη αδελφική.
 Και πάνω από τα φρύδια της ένα σύννεφο
 ασχημίζει το κατακόκκινο πρόσωπό της,
 βρέχοντας τα όμορφα μάγουλα.
 KP. Εσύ, που μέσα στο σπίτι μου σαν οχιά κρυμμένη
 μου έπινες ύπουλα το αίμα, ούτε που γνώριζα
 πως ανάθρεφα δυο συμφορές και επιβουλές κατά
 του θρόνου μου, Η εμπρός, πες μου λοιπόν, θα
 ομολογήσεις κι εσύ ότι συμμετείχες σε τούτη την
 ταφή, ή θα ορκιστείς ότι δεν ξέρεις τίποτα;
 IS. Το έχω πράξει, αν βέβαια και ετοῦτη συμφωνεῖ,
 κι έχω μερίδιο στην κατηγορία και τη δέχομαι.
 AN. Όμως δε θα στο επιτρέψει αυτό η Δικαιοσύνη,
 επειδή ούτε εσύ το θέλησες ούτε εγώ σ' έκανα
 συνεργό.
 IS. Μα μέσα στις δικές σου συμφορές δε ντρέπομαι
 να κάνω τον εαυτό μου συμμετοχο στα πάθη σου.
 AN. Ο Άδης και οι θεοί του κάτω κόσμου ξέρουν καλά
 ποιοι έκαναν την πράξη. Όποια όμως αγαπάει με
 λόγια δεν τη θεωρώ δικό μου άνθρωπο.
 IS. Μη, αδερφή μου, μου στερήσεις την τιμή
 να πεθάνω μαζί σου και να εξιλεώσω τον νεκρό.
 AN. Ούτε να πεθάνεις μαζί μου ούτε να κάνεις δικά
 σου όσα δεν άγγιξες. Αρκεί που θα πεθάνω εγώ.
 IS. Και ποια χαρά θα έχω στη ζωή άμα σε χάσω;
 AN. Ρώτα τον Κρέοντα! Γιατί γι' αυτόν νοιάζεσαι.
 IS. Γιατί με πικραίνεις μ' αυτά, χωρίς να έχεις κανένα
 όφελος;
 AN. Πονώντας βέβαια, γιατί γελώ σε βάρος σου.
 IS. Και τώρα ωστόσο σε τι θα μπορούσα να σε
 ωφελήσω ακόμη εγώ;
 AN. Σώσε τον εαυτό σου! Δε σε ζηλεύω που
 διαφεύγεις.
 IS. Αλίμονο, η δύστυχη, και να αποφύγω τη δική σου
 μοίρα;

AN. Σὺ μὲν γὰρ εἴλου ζῆν, ἐγὼ δὲ κατθανεῖν.	555	AN. Γιατί εσύ διάλεξες να ζεις, εγώ όμως να πεθάνω!
IS. Ἄλλ' οὐκ ἐπ' ἀρρήτοις γε τοῖς ἐμοῖς λόγοις.		IS. Ὅχι όμως χωρίς να πω κι εγώ τους δικούς μου λόγους.
AN. Καλῶς σὺ μὲν τοῖς, τοῖς δ' ἐγὼ ὄδοκουν φρονεῖν.		AN. Ὅμορφα εσύ γι' αυτούς εδώ, ενώ εγώ για τους άλλους φαίνεται να σκέφτομαι.
IS. Καὶ μὴν ἴση νῶν ἐστὶν ἡ ἕξαμαρτία.		IS. Κι όμως, το σφάλμα είναι ίσο και για τις δυο μας.
AN. Θάρσει· σὺ μὲν ζῆς, ἡ δ' ἐμὴ ψυχὴ πάλαι
τέθνηκεν, ὥστε τοῖς θανοῦσιν ὠφελεῖν.	560	AN. Κάνε κουράγιο! Εσύ ζεις, η δική μου όμως ψυχή έχει πεθάνει από καιρό, ώστε να είναι ωφέλιμη μονάχα στους πεθαμένους.
KP. Τῷ παῖδε φημὶ τῶδε τὴν μὲν ἀρτίως
ἄνουν πέφανθαι, τὴν δ' ἀφ' οὗ τὰ πρῶτ' ἔφυ.		KP. Από ετούτες τις δυο κοπέλες λέω ότι η μια φάνηκε τώρα δα άμυαλη κι η άλλη από γεννησιμιού της.
IS. Οὐ γὰρ ποτ' ὦναξ, οὐδ' ὅς ἂν βλάστη μένει
νοῦς τοῖς κακῶς πράσσουσιν, ἀλλ' ἐξίσταται.		IS. (Πράγματι,) άρχοντα, γιατί ποτέ δεν παραμένει σε όσους δυστυχοῦν ούτε η φρόνηση που έχουμε έμφυτη, αλλά μας σαλεύει.
KP. Σοὶ γοῦν [ὁ νοῦς ἐξέστη], ὅθ' εἴλου σὺν κακοῖς
πράσσειν κακά.	565	KP. Εσένα λοιπόν (σου σάλεψε), από τότε που διάλεξες να πράξεις πονηρά μαζί με πονηρούς.
IS. Τί γὰρ μόνη μοι τῆσδ' ἄτερ βιώσιμον [έστι];		IS. Και πώς μπορώ να ζήσω μόνη μου χωρίς αυτήν εδώ;
KP. Ἄλλ' ἤδε μέντοι μὴ λέγ'· οὐ γὰρ ἔστ' ἔτι.		KP. Αλλά μην αναφέρεσαι σ' αυτήν εδώ. Γιατί πια δεν υπάρχει.
IS. Ἄλλὰ κτενεῖς νυμφεῖα τοῦ σαυτοῦ τέκνου;		IS. Θα σκοτώσεις λοιπόν τη μνηστή του ίδιου σου του παιδιού;
KP. Ἀρώσιμοι γὰρ χάτερων εἰσὶν γύαι.		KP. Ναι· γιατί υπάρχουν κι άλλων χωράφια κατάλληλα για όργωμα!
IS. [Ἄλλὰ τὰ τοῦ γάμου] Οὐχ [έσται ἡρμοσμένα] ὡς γ'
ἐκείνῳ τῆδ' ἡ ἡρμοσμένα.	570	IS. [Ὅμως ο γάμος με άλλη] δε [θα είναι τόσο ταιριαστός] όσο μεταξύ εκείνου και αυτής.
KP. Κακάς ἐγὼ γυναῖκας υἱέσι στυγῶ.		KP. Εγώ απεχθάνομαι τις πονηρές γυναίκες για τους γιους.
IS. ὦ φίλταθ' Αἴμον, ὡς σ' ἀτιμάζει πατήρ.		IS. Πολυαγαπημένε Αίμονα, πόσο σε προσβάλλει ο πατέρας σου...
KP. Ἄγαν γε λυπεῖς [με] καὶ σὺ καὶ τὸ σὸν λέχος.		KP. Πάρα πολύ με στενοχωρεῖς κι εσύ κι ο γάμος σου.
XO. Ἦ γὰρ στερήσεις τῆσδε τὸν σαυτοῦ γόνον;		XO. Αλήθεια, θα στερήσεις το παιδί σου από ετούτη;
KP. Ἄιδης [έστιν] ὁ παύσων τούσδε τοὺς γάμους
ἐμοί.	575	KP. Ο Ἄδης [είναι] αυτός που θα διαλύσει το γάμο αυτό για μένα.
XO. Δεδογμέν' [έστί], ὡς ἔοικε, τήνδε κατθανεῖν.		XO. Ἐχει αποφασιστεῖ, καθώς φαίνεται, αυτή εδώ να πεθάνει...
KP. Καὶ σοί γε κάμοι [δεδογμέν' έστί]. Μὴ [ποιεῖσθε]
τριβὰς ἔτ', ἀλλὰ νιν
κομίζετ' εἴσω, δμῶες· ἐκδέτους δὲ χρῆ
γυναῖκας εἶναι τάσδε μῆδ' ἀνειμένας.
Φεύγουσι γὰρ τοι χοῖ θρασεῖς, ὅταν πέλας
ἤδη τὸν Ἄιδην εἰσορῶσι τοῦ βίου.	580	KP. [Ἐχει αποφασιστεῖ] και από σένα, βέβαια, και από μένα. Μην χρονοτριβεῖτε όμως άλλο, αλλά οδηγήστε τις μέσα, δούλοι! Δεμένες πρέπει να είναι αυτές εδώ οι γυναίκες και όχι ελεύθερες. Γιατί ακόμη κι οι παράτολμοι προσπαθούν να ξεφύγουν, όταν βλέπουν το Χάρο να πλησιάζει στη ζωή τους.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Β' Επεισόδιο (στίχοι 384-581).

Τα σχόλια του βιβλίου ξεκινούν από τη σελίδα 162.

- ❶ Ο Χορός θαυμάζει τα επιτεύγματα του ανθρώπου και κυρίως την τεχνική του δεινότητα. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το κορυφαίο του επίτευγμα;
- ❷ Στην αφήγηση του Φύλακα ιστορείται η δεύτερη απόπειρα ταφής της Αντιγόνης. Ποιο είναι το στοιχείο που δεσπόζει στην πράξη και την καθιστά δυνατή;
- ❸ Στην ομολογία της Αντιγόνης (στίχοι 450-470) αναπτύσσονται δύο βασικά επιχειρήματα, που κατανέμονται στις δύο ενότητες του λόγου της. Εντοπίστε τα και αναλύστε τα. [σχόλια βιβλίου: 450-468]
- ❹ Συγκρίνετε την απολογία της Αντιγόνης (στίχοι 450-470) με την προηγούμενη τοποθέτησή της ενώπιον της Ισμήνης (στίχοι 69-77). Υπάρχει κάποια διαφοροποίηση στα λεγόμενά της ή όχι;
- ❺ Η αγέρωχη τάση της Αντιγόνης φαίνεται να εξοργίζει τον Κρέοντα, κάνοντάς τον να φανερώσει τα αυταρχικά στοιχεία του χαρακτήρα του (στίχοι 473-490). Ποια στοιχεία μας επιτρέπουν να υποστηρίξουμε κάτι τέτοιο; [σχόλια βιβλίου: 473-484]
- ❻ Στους στίχους 497-510 η Αντιγόνη προσπαθεί να εμπλέξει στην υπόθεσή της το Χορό, κατηγορώντας εντέλει τον Κρέοντα για τυραννική συμπεριφορά. Παρουσιάστε πώς ο ειρμός των λόγων καταλήγει σ' αυτή την αποστροφή.
- ❼ Η στιχομυθία Αντιγόνης και Κρέοντα (στίχοι 511-525) καταλήγει στην αντιπαράθεση των δύο συγκρουόμενων αντιλήψεων, όπου φανερώνεται ο πυρήνας του δράματος. Εξηγήστε πώς κορυφώνεται η αντιπαράθεση. [σχόλιο βιβλίου: 523]
- ❽ Με ποιους τρόπους δηλώνεται η κατάσταση της Ισμήνης έως και την εμφάνισή της στη σκηνή; Τι συμπεραίνετε από τα στοιχεία αυτά για τις διεργασίες που συμβαίνουν στην ψυχή της;
- ❾ Όπως φαίνεται στη στιχομυθία με την Αντιγόνη (στίχοι 536-560), η Ισμήνη φαίνεται πρόθυμη να συμμεριστεί την τύχη της αδελφής της. Ποιοι φαίνεται να είναι οι λόγοι που την ώθησαν σ' αυτήν την απόφαση; [σχόλια βιβλίου 536-537 και 566]
- ❿ Η Αντιγόνη αποκρούει κάθετα τη σύμπραξη της Ισμήνης, όπως έκανε και στον Πρόλογο. Πώς θα κρίνατε τη στάση των δύο αδελφών; [σχόλιο βιβλίου 550-556]
- ⓫ Στην ενότητα των στίχων 568-575 η Ισμήνη θέτει τον Κρέοντα ενώπιον των συνεπειών που θα έχουν οι αποφάσεις του απέναντι στον γιο του τον Αίμονα. Πώς θα χαρακτηρίζαμε τη στάση του βασιλιά και πού υποθέτουμε ότι θα τον οδηγήσει; [σχόλιο βιβλίου 569]

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

- ❶ Μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι ο Κρέων υπερασπίζεται πολιτικές αρχές;
- ❷ Πώς παρουσιάζεται το ήθος της Αντιγόνης και πώς του Κρέοντα από τη μεταξύ τους σύγκρουση;
- ❸ Ποια αντιστοιχία με την Αντιγόνη έχουν οι παρομοιώσεις που χρησιμοποιεί ο Κρέων;
- ❹ Τι πετυχαίνει ο Σοφοκλής με τη στιχομυθία Κρέοντα και Αντιγόνης (στ. 508-525);
- ❺ Πώς διαγράφεται στο επεισόδιο αυτό το ήθος της Ισμήνης;
- ❻ Με ποιον τρόπο πετυχαίνει ο ποιητής να παρουσιάσει την ένταση του διαλόγου ανάμεσα στις δύο αδελφές;
- ❼ Ποια είναι η θέση και ποια τα επιχειρήματα των προσώπων που συμμετέχουν στο Β' επεισόδιο;
- ❽ Ποια είναι η στάση του Χορού σ' αυτή τη σκηνή;

ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ

Β' Επεισόδιο (στίχοι 384-581).

Τα σχόλια του βιβλίου ξεκινούν από τη σελίδα 162.

3 Επιχειρήματα Αντιγόνης:

α) Οι ηθικές αρχές είναι μονιμότερες. Η σύγκριση του θεϊκού με τον πολιτικό νόμο ωθεί στο συμπέρασμα ότι ο πρώτος, που συνδέεται με το καθήκον απέναντι στην οικογένεια είναι υπέρτερος.

β) Προσωπικοί λόγοι. Για κάποιον ο οποίος ζει μέσα στη δυστυχία και στις συμφορές ο πρόωρος θάνατος είναι ευπρόσδεκτος και φαντάζει σαν ευτυχία.

* Παρατηρούμε ότι δεν επικαλείται εδώ την αδελφική αγάπη, η οποία από μόνη της δεν αρκεί για να δικαιολογήσει την παρανομία.

6

Μετά την αγέρωχη στάση της Αντιγόνης ο Κρέωντας αισθάνεται προσβεβλημένος και εξοργίζεται. Η αντίδρασή του είναι εξόχως σκληρή και περιφρονητική.

Με δύο υποτιμητικές παρομοιώσεις προεξοφλεί την υπερίσχυσή του έναντι της νεαρής κοπέλας (τραγική ειρωνεία και ύβρις).

Απευθύνει μόνον έμμεσα το λόγο στην Αντιγόνη και μάλιστα την αποκαλεί «δούλη».

Χωρίς να έχει αποδείξεις ενοχοποιεί και την Ισμήνη.

Απειλεί με τη χειρότερη τιμωρία, ενώ παραβιάζει και τους οικογενειακούς θεσμούς.

Θεωρεί τέλος ότι θα θιγεί ο ανδρισμός του εάν τα πεπραγμένα της Αντιγόνης μείνουν ως έχουν.

=> Ο Κρέων φανερώνει την αντίληψή του για την άσκηση της εξουσίας: φέρεται με περιφρόνηση, καχυποψία και με εκδικητικό τρόπο. Ο εγωισμός του δεν του επιτρέπει να σταθμίσει σωστά τα γεγονότα και δεν ελέγχει τις αντιδράσεις του.

=> Παρασύρεται λοιπόν σε άτη, αποκαλύπτοντας το ισχυρογνώμον, οξύθυμο και καχύποπτο πρόσωπο του τυράννου.

7 Συμβουλευθείτε και τα σχόλια στη σελίδα 163.

Στη στιχομυθία αναπτύσσονται οι δύο εντελώς διαφορετικές απόψεις από τις οποίες οι ήρωες του έργου προσεγγίζουν τα πράγματα.

Η Αντιγόνη επιμένει σταθερά στην αδελφική αγάπη (συμφιλειν), αυτή που την ενώνει με τους δύο αδελφούς και όχι στο μίσος που τους χώρισε.

Ο Κρέων συνεχίζει να διακρίνει κάθετα ανάμεσα στον προδότη και τον υπέρμαχο της πατρίδας,

αποδίδοντας στον έναν μίσος και στον άλλον τιμή.

Ο βασιλιάς τελικά θα καταλήξει σε ξέσπασμα οργής και εγωισμού: παρόλη του την εξουσία, δεν καταφέρνει να κάμψει το ελεύθερο φρόνημα της ηρωίδας.

9 Η στάση της Ισμήνης στην ενότητα 536-560 είναι αλλαγμένη σε σχέση με τον Πρόλογο: Η Ισμήνη είναι πλέον έτοιμη να συμμεριστεί τους σκοπούς της Αντιγόνης.

Θεωρεί επαίσχυντο να μη μοιραστεί την τύχη της.

Θεωρεί ανήθικο να μην εξιλεώσει τον νεκρό.

Θεωρεί ότι η ζωή της θα είναι πλέον αβίωτη χωρίς την Αντιγόνη.

Επίσης θεωρεί ότι το αμάρτημα είναι κοινό.

Σοφοκλέους *Αντιγόνη*

Επεισόδιο Γ', στίχοι 635-761

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- ΑΙ. Πάτερ, σός εἰμι· καὶ σύ μοι γνώμας ἔχων 635
 χρηστὰς ἀπορθοῖς, αἷς ἔγωγ' ἐφέσομαι.
 Ἐμοὶ γὰρ οὐδεὶς ἀξιῶσεται γάμος
 μεῖζων φέρεσθαι σοῦ καλῶς ἡγουμένου.
- ΚΡ. Οὕτω γάρ, ὦ παῖ, χρῆ διὰ στέρνων ἔχειν, 640
 γνώμης πατρῶας πάντ' ὀπισθεν ἐσάναι.
 Τούτου γὰρ οὐνεκ' ἄνδρες εὐχονται γονὰς
 κατηκόους φύσαντες ἐν δόμοις ἔχειν,
 ὡς καὶ τὸν ἐχθρὸν ἀνταμύνωνται κακοῖς
 καὶ τὸν φίλον τιμῶσιν ἐξ ἴσου πατρί.
 Ὅστις δ' ἀνωφέλητα φιτῦει τέκνα, 645
 τί τόνδ' ἂν εἴποις ἄλλο πλὴν αὐτῷ πόνους
 φύσαι, πολὺν δὲ τοῖσιν ἐχθροῖσιν γέλων;
 Μὴ νῦν ποτ', ὦ παῖ, τὰς φρένας γ' ὑφ' ἡδονῆς
 γυναικὸς οὐνεκ' ἐκβάλλης, εἰδῶς ὅτι 650
 ψυχρὸν παραγκάλισμα τοῦτο γίνεταί,
 γυνὴ κακῆ ξύννευος ἐν δόμοις. Τί γὰρ
 γένοιτ' ἂν ἔλκος μεῖζον ἢ φίλος κακός;
 Ἄλλὰ πύσας ὡσεὶ τε δυσμενῆ μέθες
 τὴν παιδ' ἐν Ἄιδου τήνδε νυμφεύειν τινί.
 Ἐπεὶ γὰρ αὐτὴν εἶλον ἐμφανῶς ἐγὼ 655
 πόλεως ἀπιστήσασαν ἐκ πάσης μόνην,
 ψευδῆ γ' ἑμαυτὸν οὐ καταστήσω πόλει,
 ἀλλὰ κτενῶ. Πρὸς ταῦτ' ἐφυμνεῖτω Δία
 ξύναμιον· εἰ γὰρ δὴ τὰ γ' ἐγγενῆ φύσει
 ἄκοσμα θρέψω, κάρτα τοὺς ἔξω γένους. 660
 Ἐν τοῖς γὰρ οἰκείοισιν ὅστις ἔστ' ἀνήρ
 χρηστός, φανεῖται κὰν πόλει δίκαιος ὢν.
 Ὅστις δ' ὑπερβὰς ἢ νόμους βιάζεται
 ἢ τούπιτάσσειν τοῖς κρατύνουσιν νοεῖ,
 οὐκ ἔστ' ἐπαίνου τοῦτον ἐξ ἐμοῦ τυχεῖν. 665
 Ἄλλ' ὄν πόλις στήσειε, τοῦδε χρῆ κλύειν
 καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τάναντία.
 Καὶ τοῦτον ἂν τὸν ἄνδρα θαρσοῖην ἐγὼ
 καλῶς μὲν ἄρχειν, εὐ δ' ἂν ἄρχεσθαι θέλειν,
 δορός τ' ἂν ἐν χειμῶνι προστεταγμένον 670
 μένειν δίκαιον κάγαθὸν παραστάτην.

Αντιγόνη του Σοφοκλή

Επεισόδιο Γ', στίχοι 635-761

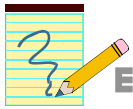
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

- ΑΙ. Πατέρα, είμαι δικός σου! Και συ μακάρι να με
 κατευθύνεις στο σωστό, **έχοντας** γνώμες
 φρόνιμες, που εγώ, βέβαια, θ' ακολουθήσω.
 Γιατί εγώ κανένα γάμο δε θα θεωρήσω τόσο
 σπουδαίο, ώστε να τον βάλω πάνω από τη δική σου
 συνετή καθοδήγηση.
- ΚΡ. Αυτή την αντίληψη, παιδί μου, πρέπει να έχεις,
 τουτέστι σ' όλα ν' ακολουθείς την πατρική
 συμβουλή. Γι' αυτό άλλωστε οι άνθρωποι εύχονται
 να γεννήσουν και να έχουν υπάκουα παιδιά στα
 σπίτια τους, για να εκδικούνται τους εχθρούς και
 να τιμούν το φίλο, όπως ακριβώς [κάνει] ο
 πατέρας.
 Ὅποιος όμως γεννάει άχρηστα παιδιά, τι άλλο θα
 ἔλεγε πως γέννησε αυτός [ο άνθρωπος] παρά
 βάσανα για τον εαυτό του και πολύ γέλιο στους
 εχθρούς;
 Ποτέ λοιπόν, παιδί μου, να μην αλλάξεις τις
 τωρινές σου σκέψεις για την απόλαυση μιας
 γυναίκας, γνωρίζοντας ότι αυτό το πράγμα
 καταλήγει σε παγερό αγκάλιασμα, να μοιράζεσαι
 την κλίνη του σπιτιού σου με γυναίκα αχρεία.
 Ἄλλωστε τι μπορεί να γίνει μεγαλύτερη πληγή από
 ένα αγαπητό σου πρόσωπο [που αποδεικνύεται]
 αχρείο;
 Περιφρονώντας τη λοιπόν, σαν να ήταν εχθρός
 σου, άφησε ετούτη την κοπέλα να βρει να
 παντρευτεί κάποιον στον Ἄδη.
 Γιατί μόνη αυτή από ολόκληρη την πόλη την
 έπιασα φανερά να παραβαίνει τη διαταγή μου και
 ψεύτης εγώ δε θα βγω μπροστά σ' όλους τους
 πολίτες, μα θα τη θανατώσω. Γι' αυτά ας
 επικαλείται το Δία [τον προστάτη] της συγγένειας.
 Γιατί, αν γαλουχήσω τους φυσικούς μου
 συγγενείς, ώστε να είναι ασύδοτοι, πολύ πιο
 ασύδοτους [θα πρέπει να ανέχομαι] τους ξένους.
 Διότι όποιος απέναντι στους δικούς του είναι
 άνθρωπος συνετός, και απέναντι στην πόλη θα
 φανεί ότι είναι δίκαιος.
 Αν όμως κάποιος αυθαιρετώντας ή νόμους
 παραβαίνει ή θεωρεί σκόπιμο να δίνει διαταγές σ'
 αυτούς που κυβερνούν, δεν είναι δυνατόν αυτός
 να επαινεθεί από μένα.
 Ἄλλ' όποιον εκλέξει η πόλη άρχοντα πρέπει να τον
 υπακούνε [όλοι] και στα ασήμαντα και στα δίκαια
 και στα αντίθετά τους.
 Και ένας τέτοιος άντρας θα μπορούσα να πιστέψω
 ότι θα είχε τη θέληση και να κυβερνά καλά και
 καλά να κυβερνιέται και ότι μέσα στην αντάρα της
 μάχης, αν έχει παραταχθεί [στο πλάι μου], θα
 παρέμενε πιστός και γενναίος συμπολεμιστής.

- Ἀναρχίας δὲ μείζον οὐκ ἔστιν κακόν·
αὕτη πόλεις ὄλλουσιν, ἢ δ' ἀναστάτους
οἴκους τίθησιν, ἢ δε συμμάχου δορός
τροπὰς καταρρήγνουσι· τῶν δ' ὀρθουμένων 675
σφίζει τὰ πολλὰ σώμαθ' ἢ πειθαρχία.
Οὕτως ἀμυντέ' ἐστὶ τοῖς κοσμουμένοις,
κοῦτοι γυναικὸς οὐδαμῶς ἠσσητέα·
κρείσσον γάρ, εἶπερ δεῖ, πρὸς ἀνδρὸς ἐκπεσεῖν,
κούκ ἂν γυναικῶν ἦσσονες καλοῖμεθ' ἄν. 680
- ΧΟ. Ἡμῖν μὲν, εἰ μὴ τῷ χρόνῳ κεκλέμμεθα,
λέγειν φρονούντως ὦν λέγεις δοκεῖς πέρι.
- ΑΙ. Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας,
πάντων ὅσ' ἐστὶ χρημάτων ὑπέρτατον·
Ἐγὼ δ' ὅπως σὺ μὴ λέγεις ὀρθῶς τάδε, 685
οὕτ' ἂν δυναίμην μῆτ' ἐπισταίμην λέγειν·
γένοιτο μεντὰν χάτέρῳ καλῶς ἔχον.
Σοῦ δ' οὖν πέφυκα πάντα προσκοπεῖν ὅσα
λέγει τις ἢ πράσσει τις ἢ ψέγειν ἔχει·
τὸ γὰρ σὸν ὄμμα δεινὸν ἀνδρὶ δημότῃ 690
λόγοις τοιούτοις, οἷς σὺ μὴ τέρψη κλύων.
Ἐμοὶ δ' ἀκούειν ἔσθ' ὑπὸ σκότου τάδε,
τὴν παῖδα ταύτην οἷ' ὀδύρεται πόλις,
πασῶν γυναικῶν ὡς ἀναξιώτατη
κάκιστ' ἀπ' ἔργων εὐκλεεστάτων φθίνει· 695
ἦ τις τὸν αὐτῆς αὐτάδελφον ἐν φοναῖς
πεπτῶτ' ἄθαπτον μῆθ' ὑπ' ὠμηστῶν κυνῶν
εἶασ' ὀλέσθαι μῆθ' ὑπ' οἰωνῶν τινος·
οὐχ ἦ δε χρυσῆς ἀξία τιμῆς λαχεῖν;
τοιᾶδ' ἔρεμνῆ σῖγ' ἐπέρχεται φάτις. 700
Ἐμοὶ δὲ σοῦ πράσσοντος εὐτυχῶς, πάτερ,
οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτήμα τιμώτερον·
τί γὰρ πατρὸς θάλλοντος εὐκλείας τέκνοις
ἄγαλμα μείζον, ἢ τί πρὸς παίδων πατρί;
Μὴ νῦν ἐν ἦθος μῶνον ἐν σαυτῷ φόρει, 705
ὡς φῆς σύ, κούδεν ἄλλο, τοῦτ' ὀρθῶς ἔχειν·
ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
ἢ γλώσσαν, ἢν οὐκ ἄλλος, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
οὗτοι διαπυχθέντες ὠφθησαν κενοί.
Ἄλλ' ἀνδρα, κεῖ τις ἢ σοφός, τὸ μανθάνειν 710
πόλλ' αἰσχροὺς οὐδὲν καὶ τὸ μὴ τείνειν ἄγαν.
Ἵρᾶς παρὰ ρείθροισι χειμάρροις ὅσα
δένδρων ὑπέικει, κλῶνας ὡς ἐκσφίζεται,
- Δεν υπάρχει ὅμως μεγαλύτερο κακό ἀπὸ τὴν
ἀναρχία: αὕτη καταστρέφει πόλεις, αὕτη
ἀναστατώνει τὶς οἰκογένειες, αὕτη διαλύει τὴν
παράταξη τῶν συμπολεμιστῶν.
Ἡ πειθαρχία ὅμως σώζει τὸ μεγαλύτερο πλῆθος
ὄσων μένουσιν πειθαρχημένοι.
Γι' αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ υπερασπίζεται κανεὶς τὰ
διατάγματα, καὶ σὲ καμία περίπτωση δὲν πρέπει νὰ
υποχωρεῖ [ἐνας ἀντρας] σὲ μιὰ γυναίκα.
Γιατί εἶναι προτιμότερο νὰ χάσουμε τὴν ἐξουσία
ἀπὸ ἕναν ἀντρα, ἀν χρειαστεῖ, καὶ ἔτσι δε θα
ἀποκαλούμαστε κατώτεροι ἀπὸ γυναῖκες.
- ΧΟ. Σ' ἐμὰς τουλάχιστον, ἀν δὲν ἔχουμε χάσει τὸ νοῦ
ἀπὸ τὰ γηρατεῖα, φαίνεσαι ὅτι μιλάς σωστά γι'
αὐτὰ που κάνεις λόγο.
- ΑΙ. Πατέρα μου, οἱ θεοὶ προικίζουν τοὺς ἀνθρώπους
μὲ σύνεση, τὸ πιο πολῦτιμο ἀπ' ὅλα τὰ πράγματα
που υπάρχουν. Κι ἐλόγου μου οὔτε θα μποροῦσα
καὶ μακάρι νὰ μὴ μάθω νὰ πῶ ὅτι ἐσύ δε λες σωστά
αὐτὰ ἐδῶ. Θα μπορούσε ὅμως καὶ κάποιος ἄλλος
νὰ ἔχει σωστὴ σκέψη.
Ὅπως καὶ νὰ ἔχει, εἶναι ἡ φύση μου τέτοια που
ἀντιλαμβάνομαι ἀπὸ πρὶν γιὰ σένα ὅλα ὅσα λέει
κάποιος ἢ κάνει ἢ ἔχει νὰ σου προσάψει.
Γιατί τὸ βλέμμα σου προκαλεῖ φόβο στὸν ἀπλὸ
πολίτη, σὰν πρόκειται γιὰ λόγια που δε θα σ'
ευχαριστήσῃ νὰ ἀκούσῃς.
Εγὼ ὅμως μπορῶ ἀπὸ τὴ σκία που βρίσκομαι νὰ τ'
ἀκούω αὐτὰ, πόσο δηλαδὴ θρηνεῖ ἡ πόλη τὴν κόρη
αὕτη, λέγοντας πόσο ἀτιμωτικά πεθαίνει, σὰν νὰ
ἦταν ἡ χειρότερη ἀπὸ ὅλες τὶς γυναῖκες, γιὰ μιὰ
τόσο εὐάρεστη πράξη.
Γιατί αὕτη τὸν ἀδερφὸ τῆς, που ἦταν κυλισμένος
στὰ αἵματα κι ἀταφος, δὲν τὸν ἀφήσε νὰ
μαγαριστεῖ οὔτε ἀπὸ ἀγριόσκυλα οὔτε ἀπὸ κάποιον
ὄρνιο.
Δὲν ἀξίζει λοιπὸν αὕτη νὰ τιμηθεῖ μὲ λαμπρὴ τιμῆ;
Τέτοιος σκοτεινὸς λόγος κυκλοφορεῖ ἀθόρυβα
στὴ πόλη.
Γιὰ μένα ὅμως, πατέρα μου, δὲν υπάρχει κανένα
πολυτιμότερο ἀπόκτημα ἀπὸ τὴ δικὴ σου εὐτυχία.
Γιατί ποια χαρὰ εἶναι μεγαλύτερη γιὰ τὰ παιδιὰ ἀπὸ
τὴ δόξα του εὐτυχισμένου πατέρα ἢ ποια [χαρὰ
εἶναι μεγαλύτερη] γιὰ τὸν πατέρα [ἀπὸ τὴ δόξα]
τῶν εὐτυχισμένων του παιδιῶν; Μὴν ἔχεις λοιπὸν
μέσα σου ἕναν μονάχα τρόπο σκέψης, ὅτι δηλαδὴ
εἶναι σωστὸ αὐτὸ που λες ἐσύ καὶ τίποτε ἄλλο.
Γιατί ὅποιος τυχόν νομίζει ὅτι μονάχα ἐκεῖνος
σκέφτεται σωστά ἢ ὅτι ἔχει γλώσσα ἢ θάρρος που
ἄλλος δὲν ἔχει, αὐτοὶ [οἱ ἀνθρώποι] ὅταν ἀνοι-
χτοῦν φαίνονται [μέσα τους] πῶς εἶναι κούφιοι.
Ἀλλὰ δὲν εἶναι καθόλου ντροπὴ γιὰ ἕναν ἀνθρώπο,
ἀκόμη κι ἀν κανεὶς εἶναι σοφός, νὰ μαθαίνει πολλὰ
καὶ, ἀκόμη, νὰ μὴν το παρατραβάει.
Βλέπεις πῶς διασώζουσι τὰ κλωνάρια τοὺς ὅσα ἀπὸ
τὰ δέντρα υποχωροῦν κοντὰ στις κοίτες τῶν
χειμάρρων, πῶς ὅμως

τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόπρεμν' ἀπόλλυται. Αὐτως δὲ ναὸς ὅστις ἐγκρατῆ πόδα τείνας ὑπέικει μηδέν, ὑπίοις κάτω στρέψας τὸ λοιπὸν σέλμασιν ναυτίλλεται.	715	καταστρέφονται σύρριζα αὐτὰ που αντιστέκονται. Επίσης, ὅποιος τεντώνει πολὺ τα πανιά του πλοίου, ὥστε να εἶναι σταθερά, και δεν τα χαλαρώνει καθόλου στον άνεμο, [αυτός], αφού το πλεούμενο μπατάρει, ταξιδεύει στο εἰς με την κουβέρτα ανάστροφη. Μα δώσε τόπο στην οργή κι άλλαξε γνώμη. Γιατί, αν κι από μέρους μου μπορεί να προστεθεῖ μια γνώμη, παρ' ὅτι εἶμαι νεότερος, εἰ βέβαια θα πῶ ὅτι ἐκεῖνο που κατά πολὺ υπερτερεῖ εἶναι να γεννιέται κανεῖς πλήρης ἀπὸ κάθε σοφία. Εἰδάλως, ἐπειδὴ αὐτὸ συνήθως δε συμβαίνει ἔτσι, εἶναι καλὸ να μαθαίνει κανεῖς και ἀπ' ὄσους μιλοῦν σωστά.
Ἄλλ' εἶκε θυμῷ και μετάστασιν δίδου. Γνώμη γὰρ εἴ τις κάπ' ἐμοῦ νεωτέρου πρόσεσι, φῆμ' ἔγωγε πρεσβεύειν πολὺ φύναί τιν' ἄνδρα πάντ' ἐπιστήμης πλέων· εἰ δ' οὖν, φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ταύτη ῥέπειν, και τῶν λεγόντων εὐ καλὸν τὸ μανθάνειν.	720	ΧΟ. Βασιλιά, εὐλόγο εἶναι και συ ν' ἀκούσεις [τον νέο], αν λέει κάτι εὐστοχο, και συ πάλι αὐτὸν ἐδῶ [τον πατέρα σου]· γιατί κι ἀπὸ τους δυο εἰπώθηκαν λόγια σωστά. ΚΡ. Θα διδαχτοῦμε λοιπὸν εμεῖς σ' αὐτὴν την ηλικία [πῶς] να σκεφτόμαστε σωστά ἀπὸ ἓναν άντρα τόσο νέο στην ηλικία; ΑΙ. [Να μη διδαχτεῖς] τίποτε το ἀδικο· κι αν εἶμαι νέος, δεν πρέπει να κοιτάς τα χρόνια μου περισσότερο ἀπὸ τις πράξεις μου.
ΧΟ. Ἄναξ, σέ τ' εἰκός, εἴ τι καιρίον λέγει, μαθεῖν, σέ τ' αὐ τοῦδ'· εὐ γὰρ εἴρηται διπλῆ.	725	ΚΡ. Θα διδαχτοῦμε λοιπὸν εμεῖς σ' αὐτὴν την ηλικία [πῶς] να σκεφτόμαστε σωστά ἀπὸ ἓναν άντρα τόσο νέο στην ηλικία; ΑΙ. [Να μη διδαχτεῖς] τίποτε το ἀδικο· κι αν εἶμαι νέος, δεν πρέπει να κοιτάς τα χρόνια μου περισσότερο ἀπὸ τις πράξεις μου.
ΚΡ. Οἱ τηλικοῖδε και διδαξόμεσθα δὴ φρονεῖν ὑπ' ἄνδρὸς τηλικοῦδε τὴν φύσιν;		ΚΡ. Εἶναι λοιπὸν πράξη σωστή να τιμὰ κανεῖς τους ανυπότακτους; ΑΙ. Οὔτε και θα συμβούλευα κανέναν να δείχνει σεβασμὸ στους ποταπούς. ΚΡ. Αὐτὴ ἐδῶ λοιπὸν δεν ἔχει προσβληθεῖ ἀπὸ τέτοια αρρώστια; ΑΙ. Δεν το δέχεται αὐτὸ σύσσωμος ο λαὸς της Θήβας. ΚΡ. Και λοιπὸν η πόλη θα μας πει τι πρέπει να διατάζω; ΑΙ. Βλέπεις πως τώρα μίλησες σαν παιδαρέλι; ΚΡ. Για λογαριασμὸ ἄλλου ἢ για δικὸ μου πρέπει να κυβερνάω αὐτὴ τη χώρα; ΑΙ. Δεν υπάρχει πόλη που ν' ἀνήκει σ' ἓναν άνθρωπο. ΚΡ. Η πόλη δε θεωρεῖται ὅτι ἀνήκει στον ἄρχοντα; ΑΙ. Ωραία τότε θα κυβερνούσες μόνος σου ἐσὺ μια ἄδεια χώρα. ΚΡ. Ετούτος, ὅπως φαίνεται, συμμαχεῖ με τη γυναῖκα. ΑΙ. [Ναι,] αν βέβαια η γυναῖκα εἶσαι ἐσὺ· γιατί πραγματικά για σένα νοιάζομαι. ΚΡ. Ἄθλιε, [νοιάζεσαι για μένα] ἐνῶ ἔρχεσαι ἀντίδικος στον πατέρα σου; ΑΙ. [Ναι,] γιατί σε βλέπω να σφάλλεις με ἀδικες αποφάσεις. ΚΡ. Σφάλλω λοιπὸν τιμώντας την ἐξουσία μου; ΑΙ. Δεν την τιμὰς ὅταν πατάς τα ὅσια των θεῶν. ΚΡ. Ω πρόστυχη ψυχὴ και δούλε μιας γυναίκας. ΑΙ. [Ἴσως,] μα δε θα με βρεις να υποκύπτω σε αἰσχροτήτες. ΚΡ. Καθένα ἀπὸ αὐτὰ τα λόγια σου εἶναι βέβαια για κείνη.
ΑΙ. Μηδέν τὸ μὴ δίκαιον· εἰ δ' ἐγὼ νέος, οὐ τὸν χρόνον χρὴ μάλλον ἢ τάργα σκοπεῖν.		
ΚΡ. Ἔργον γὰρ ἔστι τοὺς ἀκοσμούντας σέβειν;	730	
ΑΙ. Οὐδ' ἂν κελεύσαιμ' εὐσεβεῖν ἐς τοὺς κακοὺς.		
ΚΡ. Οὐχ ἦδε γὰρ τοιᾷδ' ἐπέλιηπται νόσω;		
ΑΙ. Οὐ φησι Θήβης τῆσδ' ὀμόπολις λεῶς.		
ΚΡ. Πόλις γὰρ ἡμῖν ἀμὲ χρὴ τάσσειν ἐρεῖ;		
ΑΙ. Ὅρᾳς τόδ' ὡς εἴρηκας ὡς ἄγαν νέος;	735	
ΚΡ. Ἄλλω γὰρ ἢ ἴμοι χρὴ με τῆσδ' ἄρχειν χθονός;		
ΑΙ. Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἦτις ἄνδρὸς ἐσθ' ἑνός.		
ΚΡ. Οὐ τοῦ κρατούντος ἢ πόλις νομίζεται;		
ΑΙ. Καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος.		
ΚΡ. Ὅδ', ὡς ἔοικε, τῆ γυναικὶ συμμαχεῖ.	740	
ΑΙ. Εἴπερ γυνὴ σὺ· σοῦ γὰρ οὖν προκῆδομαι.		
ΚΡ. ὦ παγκάκιστε, διὰ δίκης ἰὼν πατρί;		
ΑΙ. Οὐ γὰρ δίκαιά σ' ἐξαμαρτάνονθ' ὀρῶ.		
ΚΡ. Ἄμαρτάνω γὰρ τὰς ἐμὰς ἀρχὰς σέβων;		
ΑΙ. Οὐ γὰρ σέβεις, τιμάς γε τὰς θεῶν πατῶν.	745	
ΚΡ. ὦ μιαρὸν ἦθος και γυναικὸς ὕστερον.		
ΑΙ. Οὐ τὰν ἔλοις ἦσσω γε τῶν αἰσchrῶν ἐμέ.		
ΚΡ. Ὅ γοῦν λόγος σοι πᾶς ὑπὲρ κείνης ὄδε.		

- ΑΙ. Καὶ σοῦ γε κάμοῦ, καὶ θεῶν τῶν νερτέρων.
- ΚΡ. Ταύτην ποτ' οὐκ ἔσθ' ὡς ἔτι ζῶσαν γαμεῖς. 750
- ΑΙ. Ἦδ' οὖν θανεῖται καὶ θανοῦσ' ὀλεῖ τινα.
- ΚΡ. Ἦ κάπαπειλῶν ᾧδ' ἐπεξέρχη θρασύς;
- ΑΙ. Τίς δ' ἔστ' ἀπειλή πρὸς κενὰς γνώμας λέγειν;
- ΚΡ. Κλαίων φρενώσεις, ὧν φρενῶν αὐτὸς κενός.
- ΑΙ. Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ', εἶπον ἄν σ' οὐκ εὖ φρονεῖν. 755
- ΚΡ. Γυναικὸς ὧν δούλευμα, μὴ κώτιλλέ με.
- ΑΙ. Βούλει λέγειν τι καὶ λέγων μηδὲν κλύειν;
- ΚΡ. Ἄληθες; ἀλλ' οὐ, τόνδ' Ὀλυμπον, ἴσθ' ὅτι, χαίρων ἐπὶ ψόγοισι δευνάσεις ἐμέ.
- Ἄγαγε τὸ μῖσος, ὡς κατ' ὄμματ' αὐτίκα παρόντι θνήσκη πλησία τῷ νυμφίῳ. 760
- ΑΙ. Οὐ δῆτ' ἔμοιγε, τοῦτο μὴ δόξης ποτέ, οὔθ' ἦδ' ὀλεῖται πλησία, σὺ τ' οὐδαμᾶ τούμὸν προσόψει κρᾶτ' ἐν ὀφθαλμοῖς ὄρων, ὡς τοῖς θέλουσι τῶν φίλων μαίνη ξυνών. 765
- ΧΟ. Ἀνήρ, ἄναξ, βέβηκεν ἐξ ὀργῆς ταχύς· νοῦς δ' ἔστι τηλικούτος ἀλγῆσας βαρύς.
- ΚΡ. Δράτῳ, φρονεῖτω μεῖζον ἢ κατ' ἄνδρ' ἰών· τῷ δ' οὖν κόρα τῷδ' οὐκ ἀπαλλάξει μόρου.
- ΧΟ. Ἄμφω γὰρ αὐτῷ καὶ κατακτεῖναι νοεῖς; 770
- ΚΡ. Οὐ τήν γε μὴ θιγοῦσαν· εὖ γὰρ οὖν λέγεις.
- ΧΟ. Μόρφω δὲ ποίω καὶ σφε βουλευῆ κτανεῖν;
- ΚΡ. Ἄγων ἔρημος ἔνθ' ἂν ἦ βροτῶν στίβος κρύψω πετρῶδει ζῶσαν ἐν κατώρυχι, φορβῆς τοσοῦτον ὡς ἄγος μόνον προθεῖς, ὅπως μίασμα πᾶσ' ὑπεκφύγη πόλις· κάκει τὸν Ἄϊδην, ὃν μόνον σέβει θεῶν, αἰτουμένη που τεύξεται τὸ μὴ θανεῖν, ἢ γνώσεται γοῦν ἀλλὰ τηνικαῦθ' ὅτι πόνος περισσός ἐστι τὰν Ἄϊδου σέβειν. 775
- ΑΙ. Καὶ γὰρ σένα, βέβαια, καὶ γὰρ μένα καὶ γὰρ τοὺς θεοὺς τοῦ κάτω κόσμου [νοιάζομαι].
- ΚΡ. Με κανέναν τρόπο πλέον δε θα την παντρευτείς αὐτὴ ζωντανή.
- ΑΙ. Αὐτὴ λοιπὸν θα πεθάνει καὶ με τὸ θάνατό της θα καταστρέψει κάποιον.
- ΚΡ. Ἀλήθεια, ἔρχεσαι ἐναντίον μου με τόσο θράσος, ὥστε με ἀπειλεῖς ἀκόμα;
- ΑΙ. Καὶ τι ἀπειλή εἶναι να ἀντιμιλάει κανεὶς σε κούφιος γνώμες;
- ΚΡ. Θα κλάψεις, που θες να βάλεις σε μένα μυαλό, παρότι ο ἴδιος εἶσαι κουφόμυαλος.
- ΑΙ. Ἄν δεν ἦσουν πατέρας μου, θα ἔλεγα ὅτι εἶσαι ἄμυαλος.
- ΚΡ. Σταμάτα πια τις φλυαρίες σου, υποχέριο μιας γυναίκας.
- ΑΙ. Θέλεις μονάχα να μιλάς καὶ να μην παίρνεις ἀπάντηση καμιά στα λόγια;
- ΚΡ. Ἀλήθεια; Ἀλλά, μα τον ἴδιο τον Ὀλυμπο, να ξέρεις ὅτι δε θα με βρίζεις ἀτιμώρητα με τις ἀτέρμονες κατηγορίες σου. [πρὸς τον επικεφαλῆς της φρουράς] Φέρε τη μισητὴ [γυναίκα], γὰρ να πεθάνει ἀμέσως μπροστὰ στα μάτια [του] του γαμπροῦ που εἶναι ἐδῶ παρών.
- ΑΙ. Ὅχι, βέβαια, αὐτό ποτέ σου μην το φανταστείς, οὔτε κι ἐκεῖνη θα χαθεῖ κοντὰ σε μένα. Ὅσο γὰρ σένα, ποτέ πια δε θα ξαναδεῖς τὸ πρόσωπό μου βλέποντας με τα μάτια σου, γὰρ να ξεσπάς τὴ μανία σου σε ὅσους ἀπὸ τοὺς δικούς σου θέλουν [να τὴν ανεχτοῦν].
- ΧΟ. Ο ἄντρας, βασιλιά, ἀπὸ τὴν ὀργή του ἔφυγε τρέχοντας. Βαραίνει ο νους σ' αὐτὴν τὴν ηλικία, ὅταν τον πάρει ο πόνος.
- ΚΡ. Ἄς πάει να κάνει καὶ να βάλει με τὸ νου του παραπάνω ἀπ' ὅ,τι του πρέπει. Αὐτές τις δυο κυράδες δε θα τις γλιτώσει ἀπὸ τὸ θάνατο.
- ΧΟ. Πράγματι σκέφτεσαι καὶ τις δυο να τις σκοτώσεις;
- ΚΡ. Ὅχι αὐτὴ που δεν ἄγγιξε [τὸ νεκρὸ]· σωστὰ τὸ λες.
- ΧΟ. Καὶ με ποῖον τόπο σκέφτεσαι να τὴ θανατώσεις;
- ΚΡ. Ἀφοῦ τὴν ὀδηγήσω σε μονοπάτι ἔρημο ἀπὸ ἀνθρώπους, θα τὴν κλείσω ζωντανή σε πέτρινη σπηλιά, ἀφήνοντάς της τὴν τροφή ὥστε να μην εἶναι ἐγκλημα, γὰρ ν' ἀποφύγει τὸ μίασμα τὴ πόλη. Καὶ κει, παρακαλώντας τὸν Ἄδη, που μόνον αὐτὸν ἀπὸ τοὺς θεοὺς τιμᾶ, ἴσως πετύχει να γλιτώσει τὸ θάνατο — ἢ τουλάχιστον θα μάθει, ἀν καὶ με καθυστέρηση, ὅτι εἶναι μάταιος κόπος να τιμᾶ κανεὶς ὅσους βρίσκονται στὸν Ἄδη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γ' Επεισόδιο (στίχοι 626-780).

Τα σχόλια του βιβλίου ξεκινούν από τη σελίδα 168.

- ❶ Η ερώτηση του Κρέοντα (στίχοι 631-634) για τη στάση του γιου του απαντάται με τρόπο ξεκάθαρο από τον Αίμονα ή όχι; [σχόλια στίχων 631-638]
- ❷ Στους στίχους 639-652, πρώτο μέρος της ρήσης του, ο Κρέοντας εκφράζει κάποιες αρχές που θα πρέπει να ρυθμίζουν κατ' αυτόν τις σχέσεις σε μια οικογένεια. Ποιές είναι αυτές και πώς θα τις σχολιάζατε; [σχόλια στίχων 640-652]
- ❸ Ποια φαίνεται να είναι η σταθερή πεποίθηση του Κρέοντα για το γυναικείο φύλο και πώς αυτή επηρεάζει την εξέλιξη του δράματος; [σχόλια στίχων 648-658 και 679-680]
- ❹ Στους στίχους 655-662 ο Κρέων προβαίνει σε σκέψεις οι οποίες από μόνες τους συνιστούν μάθημα πολιτικής αρετής. Ποιες είναι οι θέσεις του και κατά πόσο ισχύουν;
- ❺ Το βασικό επιχείρημα του Κρέοντα εστιάζει στην ανυπακοή της Αντιγόνης που προσβάλλει την εξουσία του. Πώς αναπτύσσεται ο συλλογισμός του και κατά πόσο κρίνετε την πολιτική του σκέψη ορθή; [Να λάβετε υπόψη σας τα σχόλια στους στίχους 663-676 καθώς και την παρακάτω εικόνα:]

Οπλίτες προβαίνουν στη μάχη κατά τάξη. Παράσταση από ετρουσκικό αγγείο (Ρώμη, Museo Nazionale Etrusco).

- ❻ Ο Αίμονας αναλαμβάνει το δύσκολο έργο να μεταπείσει τον πατέρα του. Πού στηρίζεται καταρχάς για να το καταφέρει και ποιους τρόπους μεταχειρίζεται; [σχόλια στίχων 683-687]
- ❼ Τα λόγια του Αίμονα (στίχοι 688-700) μας μεταφέρουν έναν καινούργιο παράγοντα στην πλοκή της υπόθεσης, ο οποίος είναι η «κοινή γνώμη». Να αντιπαραβάλετε την πολιτική στάση του Αίμονα και του Κρέοντα αναφορικά με αυτό το στοιχείο. [αντίστοιχα σχόλια 692-700]
- ❽ Ποια επιχειρήματα και εικόνες επιστρατεύει ο Αίμονας στην τελευταία ενότητα του λόγου του, για να μεταπείσει τον πατέρα του; [σχόλια στίχων 701-723]

- ❾ Λαμβάνοντας υπόψη τα δύο τελευταία σχόλια του Χορού (στίχοι 681-2 και 724-5) αλλά και προηγούμενες παρεμβάσεις του, προσπαθήστε να διαγράψετε τον ψυχισμό του. [σχετικό σχόλιο 724-725]
- ❿ Η αντιπαράθεση των δύο αντρών φτάνει στο αποκορύφωμά της στην «αγωνιστική» στιχομυθία. Εντοπίστε και καταγράψτε τα επιχειρήματα του καθενός (στίχοι 726-749).
- ⓫ Ποια είναι τα σημεία εκείνα του διαλόγου όπου φαίνεται η τύφλωση του Κρέοντα και η αδυναμία του να λάβει τη σωστή απόφαση για την πόλη; Αξιοποιήστε και τα σχετικά σχόλια του βιβλίου σας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

- ❶ Ποια στοιχεία προωθούν τη **δράση**, εξωτερική και εσωτερική, στον διάλογο του Αίμονα με τον Κρέοντα; Δες και *Λεξικό θεατρικών όρων*, σελίδα 420.
- ❷ Ο Αίμων δεν παίρνει αμέσως τη θέση της Αντιγόνης από την αρχή, αλλά παρουσιάζει την πόλη να υπερασπίζεται την πράξη της· για ποιους λόγους;
- ❸ Ποιες βασικές αρετές διακρίνονται στο **ήθος** του Αίμονα; Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η σημαντικότερη και γιατί;
- ❹ Οι απόψεις του Κρέοντα για την υπακοή των παιδιών προς τους γονείς εκφράζουν τις γενικότερες αντιλήψεις των Αθηναίων για το ήθος των παιδιών. Ποιες είναι αυτές και με ποιον τρόπο δίνονται;
- ❺ Να καταγραφούν τα τριτόκλιτα ουσιαστικά των στίχων 639-654· να γραφούν στην ονομαστική και γενική του αριθμού που βρίσκεται το καθένα.
- ❻ Στους στίχους 655-665 να εντοπίσετε τα συνηρημένα ρήματα, που βρίσκονται σε οποιαδήποτε έγκλιση, και να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο όλων των εγκλίσεων στο χρόνο και στη φωνή που βρίσκεται το καθένα.
- ❼ Στους στίχους 683-702 να εντοπίσετε τα ουσιαστικά που βρίσκονται σε γενική και λειτουργούν ως ετερόπρωτοι προσδιορισμοί.
- ❽ Ποια είναι ο ρόλος του Χορού σ' αυτό το επεισόδιο;

18 Ιουνίου 2014
Εξεταζόμενο μάθημα Β' Λυκείου:
Αρχαία Ελληνική Γραμματεία
γενικής παιδείας

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Σοφοκλέους **Αντιγόνη**: Πρόλογος, στίχοι 20-41

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α1:

Από το αρχαίο κείμενο που σας δίνεται, να μεταφράσετε τους στίχους 31-40 («**Τοιαυτά φασι... προσθείμην πλέον;**»).

(Μονάδες 30)

ΘΕΜΑ Β1:

Ποια στάση φαίνεται να υιοθετεί η Αντιγόνη απέναντι στον Κρέοντα; Τεκμηριώστε την απάντησή σας με βάση στοιχεία από το κείμενο.

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Β2:

Να αξιολογήσετε κατά πόσο η απόφαση του Κρέοντα να απαγορεύσει την ταφή του Πολυνείκη εναρμονίζεται με τις θρησκευτικές αντιλήψεις, τις οικογενειακές παραδόσεις και τα ταφικά έθιμα των αρχαίων Ελλήνων.

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Β3:

Με βάση το πρωτότυπο κείμενο που σας δόθηκε και το μεταφρασμένο που ακολουθεί να εξηγήσετε τι ακριβώς διατάσσει ο Κρέοντας για την τύχη των δύο αδελφών και πώς δικαιολογεί την απόφασή του.

(Μονάδες 10)

Σοφοκλέους [**Αντιγόνη**]: στίχοι 192-209

ΚΡΕΩΝ:

Και τώρα, σύμφωνα μ' αυτά στην πόλη διακήρυξα για τα παιδιά του Οιδίποδα: τον Ετεοκλή, που χάθηκε σαν ήρωας στη μάχη υπερασπίζοντας την πόλη του, τάφος να τον δεχτεί με προσφορές τιμής, καθώς αρμόζει στους ήρωες νεκρούς.]

Τον αδερφό του πάλι, τον Πολυνείκη εννοώ,

που χώρα πατρική και ντόπιους θεούς
εξόριστος γυρνώντας θέλησε πέρα για πέρα
να πυρπολήσει, δικό του αίμα
θέλησε να πιεί, δικούς του στη σκλαβιά να σύρει,
αυτόν, λέω, στην πόλη τούτη βγήκε προσταγή
κανείς να μη νεκροστολήσει, να μη θρηνήσει κανείς,
να τον αφήσουν άθαφτο, κορμι ρημάδι,
τα σκυλιά να τον ξεσκίσουν και τα όρνια.
Αυτή 'ναι η θέλησή μου· ποτέ δε θα τιμήσω
εγώ περισσότερο τους άδικους από τους δίκαιους.
Νεκρό και ζωντανό το ίδιο θα τιμήσω
αυτόν που με της πόλης τα νερά πηγαίνει.

ΘΕΜΑ Β4:

Ποιες καινοτομίες εισήγαγε ο Σοφοκλής στη διδασκαλία της τραγωδίας;

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Β5:

Να γράψετε δύο (2) ομόρριζα (απλά ή σύνθετα) για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **λέγουσι, ἔκρουψε, ἄγειν, δρῶ, δείξεις.**

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Γ1:

α) Να γράψετε όλα τα ονόματα που σας δίνονται ακολούθως στην αιτιατική ενικού και πληθυντικού: **δίκη, νόμος, πόλει, ἐγώ, εὐγενής.**

(Μονάδες 05)

β) Να γραφεί ο τύπος που ζητείται για καθένα από τα παρακάτω ρήματα:

ἔχει: γ' ενικό μέλλοντα ενεργητικής φωνής·

λέγουσι: β' πληθυντικό προστακτικής αορίστου β' ενεργητικής φωνής·

ἔκρουψε: απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής·

καλύψαι: μετοχή αορίστου ενεργητικής φωνής·

δρῶ: γ' πληθυντικό οριστικής παρατατικού.

(Μονάδες 05)

ΘΕΜΑ Γ2:

Να αναγνωριστεί ο συντακτικός ρόλος των παρακάτω λέξεων: **ἐκκεκηρύχθαι, γλυκύν, προκηρύξοντα, κατὰ χθονός, ταῦτα, εὐγενής, σοί, ἀθλίως, ὅς, τούτων.**

(Μονάδες 10)